

وزارت آموزش و پرورش
توانا بود هر که دانا بود

راهنمای تدریس

سوم دبستان

۱۳۵۰

فارسی

وزارت آموزش و پرورش

توانا بود هر که دانا بود

راهنمای تدریس کتاب

فارسی

سوم دبستان

سازمان کتابهای درسی ایران

۱۳۵۰

تألیف:

با همکاری: حسن انوری

لیلی ایمن (آهی)

چاپ: چاپخانه بیست و پنجم شهر یورو (شرکت سهامی افست)

همکاران ارجمند

روش تدریسی که هم اکنون به شما تقدیم می‌گردد حاصل تجربه‌ها و مطالعه‌های معلمان و محققان علاقه‌مند ایرانی و خارجی است. شش سال تجربه و آشنایی مداوم با کار معلمان دلسوز و آگاه در سراسر کشور ثابت کرده است که اگر آموزگاری با توجه به پیشنهادهای این کتاب، روش تدریس خویش را تنظیم کند، در کارش موفق‌تر و از حاصل زحمات خود راضی‌تر خواهد بود.

در اینجا لازم می‌دانم از زحمات کلیه دانشجویان رشته آموزش و پرورش دانشسرای عالی و آموزگارانی که نگارنده را در تکمیل این کار هدایت کرده‌اند صمیمانه تشکر کنم.

ایمن (آهی)

فهرست مندرجات

مقدمه (صفحه ۳ تا ۱۷)

زبان آموزی - جنبه‌های چهارگانه زبان آموزی - هدف - ارتباط و همبستگی جنبه‌های چهارگانه زبان آموزی - گوش دادن - عوامل مؤثر در گوش دادن - ارتباط گوش دادن با مواد دیگر برنامه - سخن گفتن - عوامل مؤثر در سخن گفتن - ارتباط سخن گفتن با پیشرفت دروس دیگر - خواندن - عوامل مؤثر در خواندن - دشواریهای عمل خواندن - ارتباط خواندن با مواد دیگر برنامه - نوشتن - انواع نوشتن - جنبه‌های مختلف نوشتن - آمادگی برای آموختن نوشتن - عوامل مؤثر در یادگیری نوشتن .

معرفی کتاب فارسی سوم دبستان (صفحه ۱۸ تا ۳۷)

ساختمان کتاب - جدول سالانه درسهای کتاب فارسی سوم - کلمه‌های تازه - لغت نامه کتاب سوم - پرسشها - دستور زبان فارسی - تکلیف شب و تصحیح آن - علامات نقطه گذاری - خط - انشا - آزمایشهای ماهانه - فهرست کتابهای مناسب - وسایل کار شاگردان برای درس زبان فارسی در کلاس سوم .

صفحه

عنوان

	روش تدریس درسهای کتاب :
۳۸	درس اول : به نام خدا
۳۹	درس دوم : تابستانی که گذشت
۴۲	درس سوم : پاییز
۴۳	درس چهارم : مهرگان
۴۵	خود را بیازمایید (۱)
۴۵	درس پنجم : نماینده کلاس سوم دبستان ابن سینا
۴۷	درس ششم : سرگذشت يك نامه
۴۸	درس هفتم : هفته کتاب
۵۰	درس هشتم : کتابخانه کلاس
۵۱	درس نهم : صبح
۵۲	خود را بیازمایید (۲)
۵۲	درس دهم : احترام به پرچم

صفحه

عنوان

۵۴	درس یازدهم : سلام شاهنشاهی
۵۵	درس دوازدهم : پای صحبت مادر بزرگ
۵۸	درس سیزدهم : سپاهی دانش در ده ما
۵۹	درس چهاردهم : مادر
۶۰	خود را بیازمایید (۳)
۶۰	درسهای پانزدهم و شانزدهم : داستان پرواز
۶۲	درس هفدهم : میازار موری که دانه کش است
۶۳	درس هجدهم : چرا خورشید آرامی بالا می آید؟
۶۵	درس نوزدهم : از کجا دانست؟
۶۶	درس بیستم : دهقان فداکار
۶۸	خود را بیازمایید (۴)
۶۹	درسهای بیست و یکم و بیست و دوم : پایتخت مآثران
۷۱	درس بیست و سوم : دوستان قهرمان
۷۳	درس بیست و چهارم : ابوعلی سینا دانشمند بزرگ ایران
۷۵	درس بیست و پنجم : نوبت گرفتن در صف
۷۵	درس بیست و ششم : شاهزاده خوشبخت
۷۶	خود را بیازمایید (۵)
۷۷	درسهای بیست و هفتم و بیست و هشتم : سفری به شیراز
۷۹	درس بیست و نهم : درختکاری
۸۱	درس سی ام : نوروز
۸۲	خود را بیازمایید (۶)
۸۳	درس سی و یکم : داستان نویسنده کودکان جهان
۸۴	درس سی و دوم : گندم سیاه
۸۵	درس سی و سوم : کسری و دهقان
۸۷	خود را بیازمایید (۷)
۸۷	درس سی و چهارم : فردوسی
۸۹	درسهای سی و پنجم و سی و ششم : کودکی سهراب
۹۱	خود را بیازمایید (۸)

مقدمه

زبان آموزی:

هر طفل سالم شش ساله‌ای که به دبستان می‌آید می‌تواند براحتی مقصود خود را بیان کند، حتی بسیاری از اطفال این سنین می‌توانند با آسانی داستانی را نقل کنند، یا قواعد یک بازی را برای همبازیهای خود شرح دهند. این اطفال از تماشای کتاب و «خواندن» آن لذت می‌برند و از اینکه مثل بزرگترها چیزی بنویسند خوششان می‌آید. این خصوصیات و بسیاری نشانه‌های دیگر موجب می‌شود که متخصصان تعلیم و تربیت بگویند که یک طفل شش ساله بطور رسمی آمادهٔ آموختن زبان است.

اغلب می‌بینیم طفل با علاقه و شوق بسیار برای خواندن و نوشتن به دبستان می‌آید و معمولاً در ماهها و حتی سال اول بسیار خوب پیشرفت می‌کند، ولی بتدریج از علاقه او به کتاب و همچنین شرح دادن فعالیتهای روزانه خود کم می‌شود. در بسیاری از موارد در کلاسهای پنجم و ششم، همان طفلی که عاشق کتاب بود جز کتاب درسی، آن هم به اکراه، دست به کتاب دیگری نمی‌زند.

این موضوع و اینکه چرا دانش‌آموزان ما نمی‌توانند خوب و منطقی فکر کنند و دربارهٔ مطالب مختلف اظهار نظر کنند؟ و اینکه چرا دانشجویان ما در دانشگاه نمی‌توانند نکات اصلی سخنان استاد خود را یادداشت کنند؟ و اینکه چرا اکثریت قابل توجهی از جوانان تحصیل کرده ما نمی‌توانند در بارهٔ کار یا مشاهدات خود گزارشی مرتب و گویا تهیه کنند؟ همه و همه معلول قصور ما در تعلیم زبان است.

اگر دربارهٔ این مطالب خوب بیندیشیم و در نظر بگیریم که از لحاظ استعدادهای طبیعی، اطفال ما مانند همهٔ اطفال همسن خود در جهان هستند آن وقت متوجه می‌شویم که روش تدریس ما در آموزش زبان فارسی درست نیست. یا به گفتهٔ دیگر در آموزش زبان، به همهٔ جنبه‌های زبان آموزی توجه نمی‌کنیم.

جنبه‌های چهارگانه زبان‌آموزی:

آموزش هر زبانی چهار جنبه اصلی دارد: ۱- گوش دادن ۲- سخن گفتن ۳- خواندن ۴- نوشتن (خط و املا و انشا)

مقداری از این زبان‌آموزی بطور غیررسمی و بخودی خود انجام می‌شود. بدین معنی که به هیچ طفلی گوش دادن و سخن گفتن را بطور رسمی نمی‌آموزند بلکه آموزش این دو جنبه جزء تکامل روانی طفل، بخودی خود انجام می‌شود. بدیهی است که قبل از سنین دبستانی، طفل از کلمات و مفاهیمی استفاده می‌کند که در زندگی روزانه مورد احتیاج اوست یا با آنها برخورد بسیار دارد.

ولی آموزش خواندن و نوشتن هرگز بخودی خود انجام نمی‌شود. آموزش این دو جنبه از زبان‌آموزی باید در حین استفاده از گوش دادن و سخن گفتن موجب پرورش آنها نیز بگردد.

هدف:

هدف زبان‌آموزی آن است که طفل به وسیله آن بتواند مفاهیم مختلف را دریابد و منظور خود را به دیگران بفهماند. به همین دلیل، متخصصین تعلیم و تربیت، مهمترین فعالیت دبستان را زبان‌آموزی دانسته‌اند. از این رو سالهای اول آموزش رسمی باید بیشتر صرف آموختن چهار جنبه اصلی زبان‌آموزی (گوش‌دادن - خواندن - گفتار - نوشتن) بشود تا طفل بتواند در موارد لازم از آنها استفاده کند، و با آسانی با دیگران ارتباط لازم را برقرار سازد.

با آموختن فنون مختلف زبان، فکر طفل به‌نظم عادت می‌کند، و با این نظم فکری می‌تواند درباره مسائل زندگی بهتر بیندیشد، و مشکلات را از میان بردارد. آموختن گفتار و نوشتن، طفل را قادر می‌سازد تا هم درباره افکار و احساسات خود بیندیشد، و هم مقاصد خود را برای دیگران بهتر بیان کند. گوش‌دادن و خواندن با دقت، به طفل می‌آموزد که درباره افکار و احساساتی که دیگران بیان کرده‌اند بیندیشد، و مطالب مختلف را دریابد و از آنها بموقع استفاده کند.

ارتباط و همبستگی جنبه‌های چهارگانه زبان‌آموزی:

اطفالی که از اوان کودکی عادت کرده‌اند که به آنچه می‌شنوند گوش بدهند خوب حرف می‌زنند و بعداً در سالهای تحصیلی نیز از این مهارت خود برای فراگرفتن و درک مطالب گوناگون استفاده می‌کنند. همچنین شاگردانی که آموخته‌اند خوب مطالب خود را بیان کنند و در گفتار خود از کلمات و اصطلاحات مختلف بجا استفاده کنند، هنگام نوشتن نیز این مهارت خود را

بکار می‌بندند. به همین جهت است که اولین قدم برای درست نوشتن را بیان خوب می‌دانند و به همین علت است که پیش از نوشتن هر موضوعی باید اول شاگرد را وادار کرد که درباره آن صحبت کند. تأثیر خواندن در گفتار و نوشتن از همه جنبه‌های دیگر واضح‌تر است. بدون شك، افرادی که عادت به مطالعه زیاد دارند، علاوه بر اینکه فکرشان توسعه بیشتری دارد، بهتر صحبت می‌کنند و می‌نویسند. تعلیم ماهرانه و صحیح گوش‌دادن و خواندن در چگونگی نوشتن دانش‌آموز تأثیر دارد. امروز دیگر شکی نیست که شناختن صداها و اجزای يك کلمه به صحیح نوشتن آن كمك بسزایی می‌کند. تجزیه و تحلیل مفاهیم يك قطعه خوانده شده در تنظیم فکر دانش‌آموز بسیار مؤثر است و او را قادر می‌سازد که نوشته‌هایش زنده و جالب و مرتب باشد. دانش‌آموزی که با روش صحیح، مطالعه کردن را آموخته است بدون شك، از مطالعات خود نتایج بیشتری می‌گیرد و گذشته از این براحتی می‌تواند مطالب مورد نظر خود را از متنهای مختلف استخراج کند. چنین شخصی براحتی می‌تواند درباره مشاهدات و تجربیات خود گزارش دقیقی تهیه کند.

باوجود ارتباطی که بین چهار جنبه زبان‌آموزی وجود دارد توجه به این نکته نیز لازم است که با آموختن يك یا دو جنبه زبان‌آموزی دانش‌آموز جنبه‌های دیگر را بخودی خود فرا نمی‌گیرد بلکه فقط در صورتی می‌توان از زبان‌آموزی نتیجه مطلوب گرفت که کلیه جوانب آن بطور دقیق و با روش علمی به كودك آموخته شود.

گوش دادن:

تعریف: برای اینکه بتوانیم گوش دادن را درست به اطفال بیاموزیم، باید ابتدا فرق بین «گوش دادن» و «شنیدن» را دریابیم. شنیدن، عبارت است از اینکه گوش ما در برابر ارتعاشات هوا قرارگیرد و متأثر شود و مغز آن تأثر را درك کند و این در صورتی است که درعضو سامعه عیبی نباشد. اگر به آنچه می‌شنویم توجه کنیم، گوش‌داده‌ایم، طفل نیز بتدریج که رشد می‌کند می‌آموزد که به آنچه می‌شنود توجه کند یا به عبارت دیگر گوش دهد. از راه همین عمل ارادی «گوش‌دادن» است که طفل مفاهیم مختلف را درمی‌یابد و کم‌کم زبان باز می‌کند و مفاهیم خود را به دیگران می‌فهماند.

عوامل مؤثر در گوش‌دادن:

مهمترین عامل در گوش‌دادن بدون شك، سالم بودن دستگاه شنوایی است. چه بسیار

دانش‌آموزان بی‌دقتی بوده‌اند که پس از آزمایش طبی معلوم شده است نقص عضوی داشته‌اند. یکی از مهمترین علل تلفظ غلط کلمات یا غلط نوشتن آنها به علت درست نشنیدن صداهاست که نتیجه نقص عضوی است. چنین شاگردانی را باید فوراً به متخصصین آموزش کرواتالها معرفی کرد. بسیاری از آنها با بکار بردن روش صحیح آموزش یا دستگاههای تقویتی می‌توانند در مدارس عادی به تحصیل خود ادامه دهند ولی در مواردی که نقص شدید باشد باید در مدارس مخصوص تحصیل کنند.

عامل مهم دیگری که در گوش‌دادن بسیار مؤثر است وضع محیط است. گوش‌دادن در يك محیط پر سرو صدا کار بسیار دشواری است بخصوص برای اطفالی که هنوز به این کار عادت ندارند. از این‌رو ساختمان مدرسه باید در محلی نسبتاً آرام باشد و زمین ورزش و بازی نیز بهیچوجه نباید در مجاورت کلاسهای درس باشد در صورتی که ایجاد چنین وضعی امکان نداشته باشد، باید حتی‌المقدور برنامه روزانه را طوری ترتیب داد که ساعت بازی يك کلاس با ساعت کار دقیق کلاسهای دیگر برخورد نکند.

یکی دیگر از عوامل بسیار مؤثر در گوش‌دادن دقت است. در واقع می‌توان گفت که اگر دانش‌آموزان عادت نکنند که به آنچه می‌شنوند دقت کنند هرگز عمل واقعی گوش‌دادن انجام نخواهد گرفت. آموزگار باید به این نکته نیز توجه داشته باشد که در سنین مختلف مدت دقت فرق می‌کند از این‌رو نباید انتظار داشت که اطفال سنین پایین به اندازه شاگردان کلاسهای بالاتر بتوانند دقت کنند. گذشته از این باید دانست که دقت يك امر مداوم نیست. جلب دقت دانش‌آموز بستگی بسیار به موضوع مورد بحث دارد. هرچه مطلبی که باید به آن گوش داد جالبتر و برای شنونده مفیدتر باشد، جلب دقت او آسانتر خواهد بود و در نتیجه گوش دادن بهتر انجام خواهد گرفت.

گذشته از این چگونگی بیان مطلب نیز در جلب توجه شنونده و وادار کردن او به گوش‌دادن بسیار مؤثر است. صدای مطبوع و بلندی صدا به اندازه کافی بدون شك شنونده را بیشتر از يك صدای زنده بسیار بلند یا بسیار ضعیف جلب می‌کند.

یکی از مهمترین عوامل مؤثر در گوش‌دادن، داشتن هدف است. یعنی دانش‌آموز باید بخوبی بداند که چرا باید به فلان موضوع گوش بدهد. باید بداند که از این گوش‌دادن چه نتیجه‌ای خواهد گرفت. بدیهی است که منظور این نیست که معلم درباره فواید گوش‌دادن صحبت کند بلکه با روش خود در تدریس به شاگردان تلقین کند که گوش‌دادن در تحصیل آنها عامل بسیار مهمی است. شاگردان معلمی که هنگام درس دادن از دانستنیهای شاگردان خود استفاده

می‌کند یا در درس قرائت از آنها می‌خواهد که دربارهٔ مطالبی که در کلاس خوانده می‌شود بحث کنند یا در شوراها و جلسات مختلف به آنها طریقهٔ بحث کردن و تأثیر گوش‌دادن به سخنان دیگران را می‌آموزد، بدون تردید، بهتر از آن شاگردانی می‌توانند گوش بدهند که معلمشان هنگام تدریس متکلم وحده است و هرگز به آنها فرصت نمی‌دهد که دربارهٔ آنچه می‌شنوند بحث کنند.

ارتباط گوش‌دادن با مواد دیگر برنامه:

شکی نیست که گوش‌دادن یکی از مهمترین وسایل یادگیری است. از این‌رو در پیشرفت تحصیلی شاگردان در دروس مختلف، بسیار مؤثر است و به همین دلیل است که در زبان‌آموزی باید به آن توجه بسیار بشود. بسیاری از دانش‌آموزان هستند که هنگام گوش‌دادن چنان درس خود را خوب فرا می‌گیرند که دیگر حتی احتیاجی به مرور کردن آن ندارند.

آموزگار باید توجه داشته باشد که در دروس مختلف نوع گوش‌دادن فرق می‌کند. مثلاً گوش‌دادن هنگام درس موسیقی با گوش‌دادن در کلاس ریاضی کاملاً متفاوت است. گوش‌دادن برای لذت بردن با گوش‌دادن برای آموختن فرق می‌کند. بدون شك برای آموختن دقت بیشتر لازم است و از این‌رو مدت آن باید کوتاه‌تر باشد. گوش‌دادن برای شرکت کردن در بحث یا بدست آوردن اطلاعات بخصوص هم با دقت بسیار همراه است و هم باید با یادداشت‌کردن مطالب همراه باشد. این عمل بخصوص در کلاسهای بالاتر ابتدایی باید با شاگردان تمرین شود.

سخن گفتن:

مقدار زیادی از سخن گفتن نیز مانند گوش‌دادن بخودی خود و بطور طبیعی انجام می‌شود. یعنی در صورتی که در طفل نقص عضوی وجود نداشته باشد در حدود یک‌سالگی شروع به حرف زدن می‌کند. چنانکه روان‌شناسان معلوم کرده‌اند اولین مطالبی که طفل بیان می‌کند مستقیماً با خود او و احتیاجاتش بستگی دارد. بتدریج که احتیاجات و تجربیات فرد بسط بیشتری پیدا می‌کند، نوع کلام او و مجموعهٔ لغات مورد استفاده‌اش نیز تغییر می‌کند و پرورش می‌یابد.

عوامل مؤثر در سخن گفتن:

سلامت دستگاه شنوایی و گویایی بدون شك مهمترین عامل در سخن گفتن است. نقایص عضوی می تواند مادرزادی باشد یا در اثر بیماری یا تصادف بوجود آمده باشد. به هر حال آموزگاری که به پیشرفت شاگردان خود علاقه مند است به مسئله سلامت عضوی آنها در این مورد نیز توجه خاص خواهد داشت.

چنانکه قبلاً هم اشاره شد، رشد، عامل طبیعی بسیار مهم دیگری است که در پیشرفت و پرورش گفتار تأثیر می کند. در اینجا البته منظور هم رشد بدنی است و هم رشد روانی. به همین دلیل از شاگردان کلاس سوم ابتدایی نباید انتظار داشت که درباره مطالبی غیر از آنچه با آن تماس مستقیم دارند بحث کنند. در صورتی که شاگردان کلاسهای آخر ابتدایی باید بتوانند بخوبی درباره مسائل مختلف محیط خود صحبت کنند. گذشته از این بچه های باهوش معمولاً بهتر از بچه های کم هوش صحبت می کنند یا شاید بهتر باشد بگوییم که آنهایی که رشد روانی کامل دارند سخنانشان سنجیده تر و رساتر از شاگردانی است که از لحاظ روانی دارای عقب افتادگیهایی هستند. عامل بسیار مؤثر دیگر در سخن گفتن تمرین است. شاگردانی که در محیط زندگی و تحصیلی خود فرصت کافی برای صحبت کردن دارند به مراتب بهتر از کسانی حرف می زنند که هرگز به آنها مجال سخن گفتن داده نمی شود. از این رو آموزگار باید حتی المقدور شاگردان خود را در موارد گوناگون به سخن گفتن و صحبت کردن تشویق کند. گذشته از این باید از آنها بخواهد که درباره مشاهدات و تجربیات خود و همچنین درباره مطالبی که می خواهند بنویسند صحبت کنند. در این تمرینهاست که شاگردان می آموزند مرتب و منطقی صحبت کنند و از کلمات و اصطلاحات و اشارات مختلف، بجا و درست استفاده کنند.

آنچه سخن گفتن افراد باسواد را از بیسوادان متمایز می سازد، تأثیر مطالب آموخته شده در گفتار باسوادان است. طبیعتاً فردی که مطالعه می کند و در زمینه های مختلف معلوماتی بدست می آورد بهتر از کسی صحبت می کند که ذهنش خالی از آن معلومات است. نیز آشنایی با دستور زبان به بهتر سخن گفتن افراد کمک بسزایی می کند. البته بشرطی که تنها به صورت نظری آموخته نشده باشد.

ارتباط سخن گفتن با پیشرفت دروس دیگر:

ارتباط سخن گفتن با نوشتن، چنانکه قبلاً هم اشاره شد بسیار است، از راه سخن گفتن است که معلم به میزان معلومات شاگردان خود پی می برد، اگر نوع درس پرسیدن معلم

طوری باشد که شاگرد آنچه را که از مطالب مختلف درک کرده است با زبان ساده و جملاتی که خود می‌سازد بیان کند، به تقویت نیروی تفکر و سخن‌گویی طفل کمک کرده است. معلمی که درس را طوطی‌وار از شاگردان پس می‌گیرد، نه فقط به پرورش بیان آنان کمکی نکرده است، بلکه کمتر می‌تواند میزان درک شاگردان خود را بدست بیاورد.

چنانکه قبلاً هم اشاره شد گوش‌دادن و سخن‌گفتن به میزان قابل توجهی بدون آموزش رسمی و مستقیم انجام می‌شود چنانکه بیسوادان نیز می‌توانند به مطالب مختلف گوش بدهند و مقاصد خود را نیز بنحوی بیان کنند. آنچه در این مورد باید آموخته شود و وجه تمایز بین بیسواد و باسواد است، درست انجام دادن این دو مهارت و بهره‌برداری صحیح از آنهاست.

خواندن:

خواندن یکی از جنبه‌های زبان‌آموزی است که فقط از راه آموزش مستقیم پرورش می‌یابد.

خواندن دو مرحله دارد: ۱- مرحله اول، خواندن سطحی است که چشم، نوشته را می‌خواند یا بهتر بگوییم فقط آن را می‌بیند.

۲- مرحله دوم آن است که فرد پس از دیدن نوشته، درباره مفهوم و معنای آن، تفکر و تعقل می‌کند.

باید دانست که هیچ‌یک از این دو مرحله بر دیگری رجحان ندارد، و هر یک متکی بر دیگری است، و یکی بدون دیگری ناقص خواهد بود.

ممکن است شخصی دارای هوش بسیار ضعیف و قوه بینایی بسیار قوی باشد. این شخص اگرچه بخوبی نوشته را می‌بیند، چون نمی‌تواند کلمه‌ها را با مفاهیم لازم منطبق سازد، از خواندن واقعی و درست عاجز است. از طرف دیگر کسانی هستند که گرچه بسیار باهوشند، به علت نقصی که در دستگاه بینایی دارند، نمی‌توانند درست بخوانند.

بدون گفتگو، خواندن کار دشواری است، و باسانی نمی‌توان در آن مهارت یافت. امروز خواندن را بهترین وسیله کشف مجهولات می‌دانند. بعلاوه خواندن وسیله‌ای بسیار مطبوع و جالب است برای سرگرمی و درک هنر. به همین دلیل است که می‌گوییم خواندن باید همیشه با تخیل و تفکر و تعقل و قضاوت همراه باشد. فقط باتوجه به این نکته، آموزش زبان، موفقیت‌آمیز خواهد بود.

نکته دیگری که در مورد خواندن باید بدان توجه داشت این است که در جهان امروز خواندن دیگر هدف آموزش نیست بلکه وسیله‌ای است برای بدست آوردن معلومات و سرگرم

شدن و لذت بردن. با توجه به این مسئله بسیار مهم است که روش آموزش خواندن نیز باید تغییر پذیرد. باید روشهای مختلف خواندن با توجه به هدفی که از خواندن مطلب بخصوص داریم به دانش آموزان آموخته شود. یعنی در پایان دوره ابتدایی شاگردان باید بخوبی بدانند که نوع خواندن برای سرگرمی با خواندن برای بدست آوردن اطلاعات یا خواندن برای فرا گرفتن يك مطلب بخصوص فرق دارد.

عوامل مؤثر در خواندن:

از آنجا که در آموزش خواندن شنوایی و گویایی و بینایی هر سه توأماً بکار گرفته می شوند، سلامت دستگاههای این حواس مهمترین عامل در آموزش خواندن است. پس اولین وظیفه آموزگار این است که مطمئن شود که شاگردانش از این لحاظ دارای نقص عضوی نیستند و در صورت مشاهده کوچکترین نقص عضوی آنها را به طبیب یا متخصص مربوط رجوع دهد. شاگردان بسیار ضعیفی در درس خواندن دیده شده اند که پس از استفاده از سمعک یا عینک بآسانی عقب افتادگی خود را جبران کرده اند.

گذشته از سلامت جسمانی سلامت روانی کودک نیز برای آموختن لازم است. کودکان آشفته و نامتعادل ممکن است در آموزش خواندن به اشکالات بیشماری برخورد نمایند. عامل بسیار مهم دیگر در آموزش خواندن رشد جسمانی و روانی طفل است. به همین دلیل است که برای شروع آموزش سن بخصوص در نظر گرفته شده است. اطفال سالم معمولاً در حدود شش سالگی، هم از لحاظ بدنی و هم از لحاظ روانی قادر هستند که خواندن را فرا گیرند، یعنی می توانند:

- ۱- مدتی ساکت بنشینند و گوش بدهند و به نوشته ای نگاه کنند.
- ۲- کلمات را صحیح تلفظ کنند و جمله های ساده را رسا بیان کنند.
- ۳- حرکت صحیح چشم را برای خواندن انجام دهند.
- ۴- کلمات و اشکال آنها را به ذهن بسپارند و در موارد لازم آنها را فوراً بیاد آورند.
- ۵- عادت کنند که از تماشای يك عکس و بعدها از کلمات نوشته، به مفاهیم آنها پی ببرند.
- ۶- بدانند که هر کل از اجزای مختلف تشکیل شده است و به اجزای کلمات اهمیت آنها توجه داشته باشند.

۷- معنی کلمه ای را از قرائن حدس بزنند.

۸- اهمیت علامتهای اصلی نقطه گذاری را در خواندن درك کنند.

پس از اینکه طفل آموزش خواندن را آغاز می‌کند این مراحل را طی می‌کند:

۱- دوره ابتدایی یا دوره شروع به خواندن (کلاسهای اول و دوم یا سنین بین شش و هشت).

۲- دوره پیشرفت در خواندن و کسب فنون لازم (کلاسهای سوم و چهارم و پنجم یا سنین بین هشت و یازده).

۳- مرحله تسلط بر فنون مختلف و بسط دامنه لغات و استفاده آزاد از کتاب (کلاسهای پنجم تا نهم یا سنین بین ده تا پانزده).

۴- مرحله تسلط بر خواندن و بهره‌برداری از روشهای مختلف آن (از پانزده سالگی به بعد) - گرچه اغلب همه افراد این پنج مرحله را به همین ترتیب می‌گذرانند ولی تفاوت‌های فردی باعث می‌شود که عده‌ای در یک دوره بیش از دوره دیگر توقف نمایند یا مراحل را تندتر از فرد دیگری بپیمایند. از این رو مقایسه اطفال از لحاظ پیشرفت در خواندن فقط باید با خود آنها انجام گیرد نه نسبت به سایر شاگردان کلاس. همین تفاوت‌های فردی ایجاب می‌کند که آموزگار هنگام تدریس با توجه به آنها از روشهای مختلف استفاده نماید.

از آنجا که خواندن فقط با آموزش مستقیم بدست می‌آید روش تدریس خواندن عامل اصلی دیگری در پیشرفت آن است. روش تدریس خواندن باید متناسب با نوع زبان و سن و استعداد شاگرد انتخاب شود در غیر این صورت نتیجه لازم را نخواهد داد. از آنجا که تدریس هر موضوع احتیاج به وسیله دارد، عامل مؤثر دیگر در خواندن وسایل تدریس است. آموزگار باید همواره بکوشد که شاگردان در هر مرحله از آموزش خواندن از کتابهای مختلف استفاده کنند و نباید فراموش کرد که داشتن کتابخانه در دبستان یکی از مهمترین وسایل آموزش خواندن است.

عامل بسیار مهم دیگری که در آموزش خواندن مؤثر است ارتباط بین معلم و شاگرد است، معلم شتابزده و بی‌حوصله معمولاً در شاگردان خود یک نوع حالت دفاعی ایجاد می‌کند که مغل یادگیری است. معلمی که دائماً از خواندن شاگردان خود ایراد می‌گیرد و پیشرفتهای مختصر آنها را ندیده می‌گیرد نیز از کوشش خود نتیجه مطلوب را بدست نمی‌آورد. از طرف دیگر وجود انضباط صحیح در کلاس از لوازم حتمی کار است. از این رو آموزگار باید بتواند ملایمت و حسن رفتار را با انضباط چنان تلفیق دهد که از کوششهای خود و شاگردانش حداکثر استفاده را بدست آورد.

رغبت دانش‌آموزان به خواندن، عامل بسیار مؤثر دیگری در پیشرفت آنهاست. از این

رو آموزگار باید مطالب کتاب درسی را حتی المقدور با مطالب دیگر خواندنی توأم نماید و از راه‌های گوناگون رغبت شاگردان را به کتاب خواندن تقویت کند. یکی از عواملی که در از بین بردن رغبت دانش‌آموزان به مطالعه بسیار مؤثر است، فشار زیاد و اجبار در مطالعه است. نفهمیدن مطالب خوانده شده نیز بتدریج از رغبت شاگرد کم می‌کند.

دشواریهای عمل خواندن:

برای اینکه بتوانیم کلمه‌ای را بخوانیم، اولاً باید شکل کلمه را بشناسیم. ثانیاً باید بتوانیم آن را تلفظ کنیم. ثالثاً باید بتوانیم آن را با مفهوم و معنای آن منطبق سازیم. هر کلمه‌ای ممکن است به علتی برای ما ناآشنا باشد.

مثلاً: ۱- ممکن است فقط شکل آن ناآشنا باشد. یعنی ما طرز تلفظ کلمه و معنای آن را بدانیم، اما شکل ظاهر آن را نشناسیم. این وضعی است که غالباً برای اطفال نوجوان پیش می‌آید. در این حال دانش‌آموزان فقط شکل ظاهری کلماتی را که پیوسته از آن استفاده می‌کنند می‌آموزند.

۲- ممکن است فقط مفهوم ناآشنا باشد، یعنی ما شکل کلمه را قبلاً دیده باشیم و تلفظ آن را هم بدانیم، ولی نتوانیم معنا و مفهومی برای آن در ذهن پیدا کنیم. در نتیجه، وظیفه ما این خواهد بود که مفهوم صحیح این لغت آشنا را که تلفظش را هم می‌دانیم، پیدا کنیم.

۳- ممکن است فقط تلفظ ناآشنا باشد، یعنی شکل و مفهوم کلمه را بشناسیم، ولی در خواندن با صدا، به این اشکال برمی‌خوریم که نمی‌توانیم کلمه را تلفظ کنیم. در این مورد باید تلفظ صحیح کلمه‌ای را که معنیش را می‌دانیم، بیاموزیم.

۴- ممکن است شکل و مفهوم هر دو ناآشنا باشد. بسیار اتفاق می‌افتد که کلمه‌ای را بارها شنیده‌ایم و حتی تلفظ هم کرده‌ایم، ولی نه شکل نوشته آن را می‌دانیم و نه معنای صحیح آن را. برای اینکه بتوانیم چنین کلمه‌ای را بخوانیم، باید شکل آن را بیاموزیم و تلفظ آن را بخاطر آوریم و با مفهوم صحیح آن منطبق سازیم.

۵- ممکن است هم شکل و هم تلفظ و هم مفهوم ناآشنا باشد. در چنین موردی باید شکل و تلفظ و مفهوم جدید را بیاموزیم و بتوانیم هر سه را با هم منطبق سازیم.

تمام اشکالات خواندن در همین پنج نکته است که به ترتیب پیچیدگی ذکر شد، و اگر به این اصل مهم توجه داشته باشیم که همیشه از معلوم به مجهول رسیدن، بهترین روش آموزش است، آنگاه می‌توانیم بگوییم که با توجه به تمام آنچه در این فصل گفته شده است، خواندن

ماهرانه وقتی برای شخص میسر است که بتواند از مفاهیم و شکلها و تلفظهای آشنا، به درك مفاهیم و شکلها و تلفظهای ناآشنا نایل گردد.

ارتباط خواندن با مواد دیگر برنامه:

بارها دیده شده است که دلیل ناتوانی در حل يك مسئله حساب، ضعف در قدرت خواندن و فهمیدن صورت آن مسئله بوده است. متأسفانه آموزگاران بندرت به تأثیر خواندن و فهمیدن در دروسی از قبیل حساب و تاریخ و جغرافی توجه دارند (عده‌ای نیز هستند که درس تاریخ و جغرافی را به درس قرائت زبان فارسی تبدیل می‌کنند) بی‌جهت نیست که در تعلیم و تربیت جدید خواندن را از ارکان تحصیلی می‌دانند. انتخاب روش صحیح برای آموزش خواندن و آموختن انواع روشهای خواندن با توجه به هدفی که از خواندن هست، شاگرد را قادر می‌سازد که از این فن در درس مختلف حداکثر استفاده را ببرد. شاگردان باید بیاموزند که نوع خواندن برای لذت بردن یا خواندن برای بدست آوردن اطلاع یا خواندن برای فراگرفتن درس و غیره فرق دارد. همچنین باید بیاموزند که سرعت خواندن نیز در موارد مختلف بستگی به هدف آنها در خواندن دارد.

نوشتن:

پیچیده‌ترین و سخت‌ترین جنبه زبان آموزی نوشتن است. نوشتن نیز مانند خواندن احتیاج به آموزش دارد و هرگز بخودی خود پرورش نمی‌یابد. پیچیدگی و اشکال عمل نوشتن هم به دلیل انواع مختلف آن است و هم به دلیل جنبه‌های گوناگونی است که در هر يك از این انواع وجود دارد.

انواع نوشتن:

نوشتن انواع مختلف دارد. ساده‌ترین نوع نوشتن رونویسی است. یعنی طفل از روی نوشته دیگری تقلید می‌کند و می‌نویسد. این نوع نوشتن گرچه در سال اول ابتدایی بسیار مورد احتیاج است ولی بتدریج که شاگرد در نوشتن پیشرفت می‌کند باید از آن دوری کرد زیرا استفاده زیاد از رونویسی شاگرد را مقلد و بدون ابتکار بار می‌آورد و قدرت فکر کردن و کسار کردن مستقل را از او سلب می‌کند. گذشته از این در سالهای میانه و آخر ابتدایی چون رونویسی عموماً بدون دقت انجام می‌شود اغلب باعث پرورش بی‌دقتی در شاگردان و از این رو یکی از علل

اصلی بدخطی و غلط‌نویسی می‌گردد.

نوشتن انشا نوع دیگری از نوشتن است. منظور از انشا هر نوع نوشته‌ای است که شاگرد با استفاده از دانستیها و مطالعات خود در باره موضوعی، می‌نویسد. انشا ممکن است فقط به صورت يك يا دو جمله باشد. ممکن است به شکل يك نامه جلوه کند یا شاگردی درباره يك موضوع مقاله یا گزارشی تهیه کند. شاگردان دوره ابتدایی باید بتدریج با همه انواع انشانویسی آشنا شوند. شاید لازم به تذکر نباشد که انشانویسی با ساختن جملات مختلف شروع می‌شود و بتدریج شاگردان به آن مرحله از این کار می‌رسند که می‌توانند درباره يك موضوع مطالعات لازم را بعمل آورند و مقاله‌ای بنویسند. نوشتن انشاهای وصفی و استدلالی درباره موضوعهایی چون «يك شب مهتاب» یا «فايده علم چیست» کار بسیار مشکلی است و باید حتی‌الامکان برای سالهای آخر ابتدایی گذاشته شود.

جنبه‌های مختلف نوشتن:

هر يك از انواع مختلف نوشتن را می‌توان از جنبه‌های مختلف مورد مطالعه قرار داد: املا - خط - درست نوشتن (از لحاظ جمله‌بندی) - نظم و ترتیب.

املا: در کشور ما در مدارس ابتدایی بیش از هر چیز به املاي شاگردان توجه می‌شود، غافل از اینکه بسیاری از اشکالات املايی شاگردان زائیده خط بد، عدم دقت و عدم مراعات نظم و ترتیب و قواعد پاکیزه‌نویسی است. اکثر معلمان ما فقط از دو وسیله برای آموزش املا استفاده می‌کنند یعنی برای اینکه شاگردان املاي کلمات مختلف را یاد بگیرند نخست آنها را وادار می‌کنند که چندین بار از روی درس رونویسی کنند، در ثانی هر روز به شاگردان «دیکته» می‌گویند. برای اینکه ببینند، آنها آنچه را که باید فرا گرفته‌اند یا نه، اینگونه معلمان توجه ندارند که از راههای گوناگون می‌شود املاي کلمات را به اطفال آموخت و هر چه روش آموزش متنوع‌تر باشد، مفیدتر خواهد بود. بخصوص اگر املا همه جانبه آموخته نشود هرگز ثمربخش نخواهد بود. بدین معنی که آموزگار در درس حساب و جغرافی و قرائت فارسی و حتی هنگام تهیه روزنامه دیواری و غیره نیز باید مترصد باشد و اشکالات املايی شاگردان را به آنها گوشزد کند تا آنها دریابند که در هر حال و موقعیتی باید درست بنویسند نه فقط هنگام نوشتن دیکته. متن دیکته هم باید حتی‌المقدور مستقل از متن درس تهیه شود.

خط: متأسفانه مفهوم خوب نوشتن از لحاظ خط در مدارس ما صرف، جنبه هنری پیدا کرده است. یعنی کمتر آموزگاری پیدا می‌شود که اصول درست نوشتن را به شاگردان خود

بیاموزد. اغلب آموزگاران هفته‌ای یک بار شاگردان خود را مجبور می‌کنند که چند خط با قلم نی ریز و چند خط با قلم‌نی درشت بنویسند. این معلمان متوجه نیستند که خط خوش از لحاظ ظاهری فقط از عهدهٔ قلم‌نی برمی‌آید در صورتی که همهٔ شاگردان اگر درست تعلیم داده شوند می‌توانند درست و خوانا بنویسند و همین جنبه است که در آموزش نوشتن باید مورد توجه قرار گیرد.

درست‌نویسی: اغلب معلمان هنگام تصحیح انواع نوشته‌ها فقط روی ورقهٔ شاگرد یک نمره می‌گذارند یا در دفتر خود نمره‌ای به نوشتهٔ دانش‌آموز می‌دهند، بدون اینکه اشکالات نوشتهٔ او را گوشزد کنند. باید از همان سال اول ابتدایی به مسئلهٔ جمله‌سازی توجه بسیار کرد، تا شاگرد عادت کند که درست حرف بزند و مطالب خود را در قالب جملات درست چه شفاهی و چه کتبی بیان کند.

نظم و ترتیب: مطلب دیگری که هنگام نوشتن باید بطور دقیق مورد توجه قرار گیرد مراعات نظم و ترتیب در نوشتن است. از همان اوایل دورهٔ ابتدایی، طریقهٔ صفحه‌بندی و استفاده از علامات نقطه‌گذاری را باید به دانش‌آموزان آموخت.

چنانکه ملاحظه می‌شود نوشتن به این ترتیب یکی از پیچیده‌ترین مباحث آموزش ابتدایی است و باید با دقت بسیار و روش درست و علمی انجام شود.

آمادگی برای آموختن نوشتن:

برای نوشتن نیز مانند خواندن آمادگی قبلی لازم است. این آمادگی هم جنبهٔ بدنی و روانی دارد و هم جنبهٔ آموزشی، بدین معنی که برای آموزش نتیجه‌بخش نوشتن:

۱- شاگرد باید از لحاظ بدنی سالم باشد. یعنی هم خوب بشنود، هم خوب ببیند و هم دستهای سالم و با قدرت کافی داشته باشد. بدیهی است که اطفالی که با دست‌چپ می‌نویسند از این نظر کاملاً سالم هستند و هیچ علتی ندارد که نتوانند نوشتن را یاد بگیرند. از این رو نباید آنها را بی‌جهت آزار داد و مجبور کرد که حتماً با دست راست بنویسند.

۲- سلامت روحی نیز برای آموختن نوشتن بسیار لازم است. شاگرد باید بتواند مدتی تحت انضباط و سلطهٔ معلم قرار گیرد و از دستورهای او قدم‌بقدم پیروی کند، تا بتواند برای مدتی حواس خود را متمرکز سازد. البته نباید انتظار داشت که در سالهای اول ابتدایی شاگردان بتوانند مدت یک ساعت توجه خود را به نوشتن معطوف دارند. بلکه برنامهٔ یک ساعت کار در این کلاسها باید چنان متنوع تنظیم شود که رغبت و توجه شاگرد را جلب کند. یعنی در هر ساعت

هم به نوشتن هم به خواندن هم به سخن گفتن و گوش دادن توجه شود.

۳- برای آموختن انواع مختلف نوشتن، شاگرد باید از لحاظ آموزش نیز آمادگیهایی داشته باشد. مثلاً برای شروع به آموزش نوشتن شاگرد باید بتواند مداد را درست دست بگیرد. جهت نوشتن از راست به چپ را بداند. مفاهیم بالا و رو و زیر خط را بفهمد. باید بتواند آنچه را که می‌شنود به بخشهای مختلف و سپس به صداهای آن تجزیه کند. شاگردی که می‌خواهد شروع به انشانویسی کند، باید قبلاً آموخته باشد که چگونه دربارهٔ يك موضوع افکار خود را مرتب کند. چگونه جمله‌های درست بسازد و چگونه این مطالب را در قالب جملات درست بیان کند.

عوامل مؤثر در یادگیری نوشتن:

کلیه عواملی که در آموزش خواندن تأثیر دارد، در یادگیری نوشتن نیز مؤثرند، با این تفاوت که شدت و ضعف پیدا می‌کند. مثلاً تأثیر وسیله‌های آموزش در نوشتن بمراتب کمتر از تأثیر روش آموزش نوشتن است. بطور کلی می‌توان گفت که يك معلم خوب که از روش صحیح برای آموزش خواندن و نوشتن استفاده می‌کند بمراتب کمتر به وسایل آموزشی خاص احتیاج دارد تا يك معلم متوسط و بد. زیرا چنین معلمی برای موفقیت‌های آموزش مختلف خود، وسایل گوناگون می‌آفریند و می‌تواند از محیطی که در آن تدریس می‌کند هزاران نوع استفاده کند. يك معلم خوب بدون کتاب هم می‌تواند به شاگردان خود خواندن و نوشتن را یاد بدهد. از طرف دیگر کتاب و وسایل خوب آموزشی اگر در دسترس يك معلم علاقه‌مند قرار گیرد بمراتب مؤثرتر از آن خواهد بود که به دست معلمی بی‌علاقه و بی‌ابتکار بیفتد. به این ترتیب می‌توان گفت که پس از سلامت جسمی و روانی و بودن آمادگی لازم برای آموزش مهمترین عامل، معلم است.

نکته بسیار مهمی که در آموزش نوشتن باید همواره مد نظر باشد اهمیت توجه به تفاوت‌های فردی است. معلم باید بداند که دانش‌آموزان، همه به يك اندازه و با يك سرعت در انواع مختلف نوشتن پیشرفت نمی‌کنند. بعضیها در اول کند پیش می‌روند و بعد سرعت بیشتری پیدا می‌کنند. عده‌ای خیلی زود قواعد اولیه نوشتن را فرا می‌گیرند ولی در آموختن انواع مختلف آن کند هستند، بسیاری از شاگردان قدرت تخیل قوی دارند و بعضی از موضوعها را بهتر از دیگران می‌پرورند و می‌نویسند، عده‌ای با نظم فکری خاصی که دارند بخوبی می‌توانند مطالب را به صورت گزارش تنظیم کنند ولی بهیچوجه از عهده نوشتن يك انشای وصفی ادبی

بر نمی‌ایند. معلم باید به این تفاوتها توجه خاص کند و در مواقع لازم از آنها بهره‌برداری کند. فقط با توجه به این تفاوت‌های فردی است که آموزگار موفق خواهد شد به علل اشکالات شاگردان خود در نوشتن پی‌ببرد و بتدریج آنها را برطرف کند.

به این ترتیب باید گفت که از لحاظ زبان‌آموزی شاگردان در پایان دوره ابتدایی باید بتوانند هر متن نسبتاً ساده‌ای را بسهولت بخوانند و بفهمند. باید بتوانند درباره مسائل مختلف مربوط به زندگی و محیط خود بحث کنند و باید قادر باشند مطالب مختلف را در قالب جملات صحیح طوری بیان کنند (کتباً و شفاهاً) که برای دیگران قابل فهم باشد.

معرفی کتاب فارسی سوم

بدون شك آشنایی با کتابی که يك سال وسیله کار معلم و شاگرد است یکی از مهمترین عوامل پیشرفت در کار بشمار می آید. از این رو ابتدا به معرفی کتاب فارسی سوم می پردازیم:

ساختمان کتاب:

این کتاب شامل ۳۶ درس است که در ۸ بخش تنظیم شده است. منظور از هر بخش در اینجا در واقع تقریباً يك ماه تحصیلی است. پراکندگی دروس در ماههای مختلف با توجه به تعداد روزهای تعطیل و امتحانات ثلث بوده است. از این رو اگر آموزگار با توجه به جدول سالانه دروسهای کتاب سوم برنامه خود را تنظیم کند یعنی بطور متوسط در هر هفته دو درس بدهد بدون هیچ شتابزدگی در هفته سوم اردیبهشت ماه کتاب بپایان می رسد و برای دوره کردن هم فرصت کافی باقی خواهد ماند.

در پایان هر ماه (یا هر بخش) تحت عنوان «خود را بیازمایید» پرسشها و تمرینهایی مربوط به درسهای همان ماه تهیه شده است که می توان به جای امتحان ماهانه نیز از آنها استفاده کرد.

جدول سالانه دروسهای کتاب فارسی سوم

ماه	نام درس	ماه	نام درس
مهر	۱- به نام خدا ۲- تابستانی که گذشت ۳- پاییز ۴- جشن مهرگان خود را بیازمایید (۱)	آبان	۵- نماینده کلاس سوم دبستان ابن سینا ۶- سرگذشت يك نامه ۷- هفته کتاب ۸- کتابخانه کلاس

جدول سالانه درسهای کتاب فارسی سوم

ماه	نام درس	ماه	نام درس
آبان	۹- صبح خود را بیازمایید (۲)	بهمن	۲۱ - پایتخت ما تهران (۱): ورود به تهران ۲۲ - پایتخت ما تهران (۲): گردش در تهران ۲۳ - دوستان قهرمان ۲۴ - ابوعلی سینا دانشمند بزرگ ایران ۲۵ - صف ۲۶ - شاهزاده خوشبخت خود را بیازمایید (۵)
آذر	۱۰ - پرچم ۱۱ - سلام شاهنشاهی ۱۲ - پای صحبت مادر بزرگ ۱۳ - سپاهی دانش در ده ما ۱۴ - مادر خود را بیازمایید (۳)	اسفند	۲۷ - سفری به شیراز (۱): شهر سعدی و حافظ ۲۸ - سفری به شیراز (۲): تخت جمشید ۲۹ - درختکاری ۳۰ - نوروز خود را بیازمایید (۶)
دی	۱۵ - داستان پرواز (۱) انسان پرنده ۱۶ - داستان پرواز (۲) نخستین هواپیما ۱۷ - میازارموری که دانه کثر است ۱۸ - چرا خورشید بآرامی بالا می آید؟ ۱۹ - از کجا دانست؟ ۲۰ - دهقان فداکار خود را بیازمایید (۴)	فروردین	۳۱ - داستان نویس کودکان جهان ۳۲ - گندم سیاه ۳۳ - کسری و دهقان خود را بیازمایید (۷)

جدول سالانه درسهای کتاب فارسی سوم

ماه	نام درس	ماه	نام درس
	۳۴ - فردوسی		۳۷ - کودکی سهراب (۳): پایان گفتگوی سهراب و تمهینه خود را بیازمایید (۸)
اردیبهشت	۳۵ - کودکی سهراب (۱): رفتن رستم به شهر سمنگان	اردیبهشت	
	۳۶ - کودکی سهراب (۲): آگاه شدن سهراب از نام پدر		

کلمه‌های تازه:

در پایان هر درس کلمه‌های مشکل درس به ترتیب الفبا معنی شده است. هدف از این کار آشنا ساختن دانش‌آموزان به نحوه استفاده از کتاب لغت بوده است. دانش‌آموزان کلاس سوم به این ترتیب احتیاج خاصی به تهیه کتابچه لغت و معنی ندارند. در صورتی که اتفاقاً لغت یا اصطلاحی برای دانش‌آموزان ناآشنا باشد و در کتاب معنی نشده باشد، کافی است معلم آن را همراه با معنی روی تخته بنویسد و از شاگردان بخواهد که در کتابچه روز خود یادداشت کنند و بخاطر بسپارند. آموزگاران محترم باید بخاطر داشته باشند که صرف حفظ کردن کلمات و معانی آنها هیچ کمکی به گسترش مجموعه لغات اطفال نمی‌کند، بلکه باید آنها را تشویق کرد که در گفتار و نوشته‌های خود حتی المقدور از کلمه‌ها و اصطلاحات و ترکیبهای تازه‌ای که آموخته‌اند بجا و درست استفاده کنند. آموزگار هنگام تهیه متن دیکته نیز باید تا حدود امکان از این کلمه‌ها استفاده کند.

لغت نامه کتاب سوم ابتدایی

شماره ردیف	شماره درس	لغت	معنی
۱	اول	پندار	فکر، خیال
۲		خطا	کار نادرست
۳		سرآغاز	اول، شروع
۴		کردار	عمل
۵		موفقیت	کامیابی، به مقصود رسیدن
۶		نیندیشم	فکر نکنم
۷	دوم	جائیز	جایی که در آن سبزی و تردبار می کارند
۸		سپاهی دانش	جوانی که پس از ۱۲ سال درس خواندن به روستاها می رود تا هم خدمت سربازی خود را انجام دهد و هم به مردم روستا خواندن و نوشتن یاد بدهد.
۹		می پردازند	مشغول می شوند
۱۰	سوم	پر بار	پر میوه
۱۱		زرین	چیزی که از زر ساخته شده، انگور زرین، یعنی انگوری که به رنگ زر است.
۱۲	چهارم	افشانند	پاشید
۱۳		باستان	قدیم
۱۴		بذر	تخم
۱۵		بهره	سود، فایده
۱۶		بیکران	بی اندازه، بی حد
۱۷		توشه	آذوقه
۱۸		جاودان	همیشگی، دائمی
۱۹		حسن	خوبی، زیبایی
۲۰		دربی	به دنبال، برای

لغت نامه کتاب سوم ابتدایی

معنی	لغت	شماره درس	شماره ردیف
رفت	رخت بست		۲۱
خوشحال	شادمان		۲۲
مبارك	فرخنده		۲۳
کسی که به دنبال آرزویش می‌گردد	کامجو		۲۴
کسی که به آرزویش رسیده است	کامران		۲۵
بدست آوردن دانش	کسب کمال		۲۶
نظر، عقیده	رای	پنجم	۲۷
مناسب	شایسته		۲۸
صفتها	صفات		۲۹
کسی که انجام دادن کاری را بعهده دارد	مسئول		۳۰
نماینده بودن	نمایندگی		۳۱
سرها، رازها	اسرار	ششم	۳۲
شوق و میل بسیار	اشتیاق		۳۳
شرح حال	سرگذشت		۳۴
روزهای آخر آبان	اواخر آبان	هفتم	۳۵
درست کرده‌اند، مرتب کرده‌اند	ترتیب داده‌اند		۳۶
مختلف	گوناگون		۳۷
محل که چیزی را در آن به نمایش می‌گذارند	نمایشگاه		۳۸
هدیه کند، ببخشد	اهداء کند	هشتم	۳۹
دوم اینکه	ثانیاً		۴۰
خورشید که به همه عالم (جهان) می‌تابد و روشنی می‌دهد	آفتاب عالم‌تاب	نهم	۴۱
جایی که بنظر می‌رسد زمین و آسمان در آنجا	افق		۴۲
به هم رسیده‌اند			
صدا	بانگ		۴۳

لغت‌نامه کتاب سوم ابتدایی

معنی	لغت	شماره درس	شماره ردیف
بیرون	برون		۴۴
مقام بلند	جاه		۴۵
مقصود خروسی است که هنگام سحر می‌خواند	خروس سحر		۴۶
طلوع کرد، برآمد	دمید		۴۷
چشمها	دیدگان		۴۸
صبح‌زود، سحر	صبحدم		۴۹
به	وه		۵۰
به‌طرف آسمان بلند می‌شود	برافراشته می‌شود	دهم	۵۱
مسابقه‌هایی که ملت‌های مختلف جهان در آن شرکت می‌کنند	مسابقه‌های ورزشی بین‌المللی		۵۲
باد، باشد	بادا	یازدهم	۵۳
بود	بودی		۵۴
پایدار باشد، برقرار باشد	پاید		۵۵
راه، در اینجا یعنی دفعه	ره		۵۶
شاد، خوشحال	شادان		۵۷
شاهنشاه	شاهنشه		۵۸
زمان، دوره	عهد		۵۹
شکوه، بزرگی	فر		۶۰
که از	کز		۶۱
رسمها، آیینها	مراسم		۶۲
کشور	ملك		۶۳
کسانی که در ارتش کار می‌کنند و لباس مخصوص آن را می‌پوشند	نظامیان		۶۴
با آهنگ زده می‌شود	نواخته می‌شود		۶۵

لغت‌نامه کتاب سوم ابتدایی

معنی	لغت	شماره درس	شماره ردیف
همیشه	همواره		۶۶
خدا	یزدان		۶۷
با خوشحالی و میل	با ذوق و شوق	دوازدهم	۶۸
تکلیفها	تکالیف		۶۹
تغییرها	تغییرات	سیزدهم	۷۰
جایی که در آن آتش روشن می‌کنند تا نان بپزند، در دهکده‌های سرد پس از نان پختن روی تنور کرسی می‌گذارند و زیر آن می‌خوابند	تنور		۷۱
ساختگی	مصنوعی		۷۲
سرگذشت	ماجرا		۷۳
باشد	بود	چهاردهم	۷۴
به من زندگی داده‌ای	جان داده‌ای مرا		۷۵
فدا شوم، بمیرم	جان دهم		۷۶
خشنودی، رضایت	رضا		۷۷
خانه	سرا		۷۸
آسان	سهل		۷۹
مهربانی، صمیمی بودن	صفا		۸۰
قربان	فدا		۸۱
اگر	گر		۸۲
مهربانی، نرمی	لطف		۸۳
مساوی، برابر	همپایه		۸۴
موفقیت، موفق شدن	پیروزی	پانزدهم	۸۵
خرد کرد	درهم شکست		۸۶
بالا	فراز		۸۷

لغت نامه کتاب سوم ابتدایی

معنی	لغت	شماره درس	شماره ردیف
باز	گسترده		۸۸
جا نمی گرفت	نمی گنجید		۸۹
کم	اندک	شانزدهم	۹۰
به این سان، به این قریب	بدینسان		۹۱
طول کشید	بطول انجامید		۹۲
ساختمند، درست کردند	تأسیس کردند		۹۳
سربلندی، افتخار	سرافرازی		۹۴
آخر	سرانجام		۹۵
طرف	سو		۹۶
با اندامی مانند غول، بسیار بزرگ	غول پیکر		۹۷
شور	هیجان		۹۸
باشد	باد	هفدهم	۹۹
درگذشتن از گناه دیگران	بخشایش		۱۰۰
نجیب	پاکزاد		۱۰۱
خاک	تربت		۱۰۲
چون، مانند	چو		۱۰۳
مردم	خلق		۱۰۴
بیفتی	درافتی		۱۰۵
فرض کردم	گرفتم		۱۰۶
آزار نکن، نیازار	میازار		۱۰۷
خوب می بیند، خوب می باید	برانداز می کند	هجدهم	۱۰۸
فرماندار	حاکم	نوزدهم	۱۰۹
جای پا	ردپا		۱۱۰
با خبر کند	آگاه سازد	بیستم	۱۱۱

لغت‌نامه کتاب سوم ابتدایی

معنی	لغت	شماره درس	شماره ردیف
فکر	اندیشه		۱۱۲
مقدار بسیار زیاد از هر چیز	توده		۱۱۳
اتفاق	حادثه		۱۱۴
قلبش تندتند می‌زد	قلبش به قش افتاد		۱۱۵
وقت بسیار کوتاه	لحظه		۱۱۶
بست	مسدود کرد		۱۱۷
پیشان خاطر	مضطرب		۱۱۸
ترسناك	مهیّب		۱۱۹
برگشته، زیر و رو شده	واژگون		۱۲۰
ترسناك	وحشتناك		۱۲۱
تمام می‌شود	ختم می‌شود	بیست و یکم	۱۲۲
مقبره	آرامگاه	بیست و چهارم	۱۲۳
کم کم	بتدریج		۱۲۴
مفت	رایگان		۱۲۵
علاج	درمان		۱۲۶
پزشك، دكتر	طیب		۱۲۷
زبردست، استاد	ماهر		۱۲۸
خواندن چیزی برای بدست آوردن اطلاعات بیشتر	مطالعه		۱۲۹
بغیر از	جز	بیست و ششم	۱۳۰
سنگی گرانبها و سبز رنگ	زمرد		۱۳۱
شبهای اول زمستان	شبهای اوایل زمستان		۱۳۲
سنگی گرانبها و سرخ رنگ یا کبود رنگ	یاقوت		۱۳۳
بی مانند	بی مثال	بیست و هفتم	۱۳۴

لغت‌نامه کتاب سوم ابتدایی

شماره ردیف	شماره درس	لغت	معنی
۱۳۵		پالوده	يك نوع خوردنی
۱۳۶		تعطیلات	روزهای تعطیل
۱۳۷		خوشا	خوش است
۱۳۸		دیدار	دیدن
۱۳۹		دیوان حافظ	کتابی که در آن همه شعرهای حافظ جمع شده است
۱۴۰		روبه‌سوی شیراز نهادند	به طرف شیراز رفتند
۱۴۱		زوال	نیستی، خرابی (خداوندانکه دار از زوالش یعنی خدایا آن را از خراب شدن حفظ کن)
۱۴۲		شاد	خوشحال
۱۴۳		شاه چراغ	آرامگاه برادر حضرت رضا (ع)
۱۴۴		عشق	محبت
۱۴۵		گرش	اگر او را
۱۴۶		موزه	جایی که در آن چیزهای قدیمی رانگهداری می‌کنند
۱۴۷		وی	او
۱۴۸	بیست و هشتم	قالار	اتاق بسیار بزرگ
۱۴۹		خاتم	چیزهایی که از تکه‌های استخوان و چوب با نقشهای زیبا می‌سازند
۱۵۰		خاتمکاری	هنر ساختن خاتم
۱۵۱		سکوت	خاموشی، بیصدا بودن
۱۵۲		عظمت	بزرگی
۱۵۳		عظیم	بزرگ
۱۵۴		فرمانروایان	امیران، فرماندهان
۱۵۵		کهن	قدیم
۱۵۶	بیست و نهم	رهگذر	راهگذر، کسی که از راهی می‌گذرد

لغت‌نامه کتاب سوم ابتدایی

شماره ردیف	شماره درس	لغت	معنی
۱۵۷		سبزه‌زار	آنجا که سبزه زیاد است، چمن
۱۵۸		شاخسار	شاخه
۱۵۹		می‌فشانم	می‌افشانم، می‌پاشم
۱۶۰		می‌نشانم	در زمین قرار می‌دهم
۱۶۱	سی‌ام	جمشید	یکی از پادشاهان نخستین سلسلهٔ داستانی ایران (پیشدادیان)
۱۶۲		خسرو	پادشاه
۱۶۳		شادباش	تبریک
۱۶۴		غنیمت	مالی که در جنگ از دشمن بدست می‌آورند
۱۶۵		فرخ	مبارک، خجسته
۱۶۶		گرد آمده بودند	جمع شده بودند
۱۶۷		گوهر	سنگ قیمتی، جواهر
۱۶۸		می‌آویخت	آویزان می‌کرد
۱۶۹	سی‌ویکم	بازیگر	کسی که در نمایش بازی می‌کند
۱۷۰		تماشاخانه	جایی که نمایش می‌دهند، تئاتر
۱۷۱		زادگاه	جایی که انسان در آن دنیا می‌آید
۱۷۲	سی‌ودوم	پیچک	گیاهی که به‌دور گیاهان دیگر می‌پیچد و بالا می‌رود
۱۷۳		غرور	خودپسندی
۱۷۴		فرو آویخته بود	به طرف پایین آویزان شده بود
۱۷۵		کهنسال	پیر
۱۷۶		کیفر	مجازات
۱۷۷		گفتی	مثل اینکه
۱۷۸		کیسو	زلف

لغت نامه کتاب سوم ابتدایی

معنی	لغت	شماره درس	شماره ردیف
خودپسند	مغرور	سی و سوم	۱۷۹
قرسناك	هراسناك		۱۸۰
در	اندر		۱۸۱
گردو	جوز		۱۸۲
دیگران	دگران		۱۸۳
خسرو، پادشاه ساسانی، انوشیروان	کسری		۱۸۴
گردو	گردکان		۱۸۵
قبر	گور		۱۸۶
هنگام	موسم		۱۸۷
فارسی	پارسی		۱۸۸
فکر، اندیشه	رای	سی و چهارم	۱۸۹
چیزی را به شعر گفتن	سرودن	سی و پنجم	۱۹۰
ایرانی	عجم		۱۹۱
زندگی می کرده است	می زیسته است		۱۹۲
هوش	هش		۱۹۳
آزمایش کرد، تواند نبرد آزمود، یعنی بتواند	آزمود		۱۹۴
بجنگد			
سینه و پهلوی	بر		۱۹۵
با بند گرفتار ساختند	ببند آوردند		۱۹۶
چون، وقتی که	چو		۱۹۷
خواهییده	خفته		۱۹۸
دختر	دخت	۲۰۰	۱۹۹
نام اسب رستم	رخش		۲۰۰
تصمیم گرفت که به میدان جنگ برود	ساز میدان گرفت		۲۰۱

لغت نامه کتاب سوم ابتدایی

شماره ردیف	شماره درس	لغت	معنی
۲۰۲		شیرمردان	مردان شجاع و نیرومند (به پنجم دل شیرمردان گرفت، یعنی در پنج سالگی شجاعت مردان جنگی را پیدا کرد)
۲۰۳		نبرد	جنگ
۲۰۴		ورا	وی را، او را (ورا نام، تهمینه، سهراب کرد یعنی: تهمینه، نام او را سهراب گذاشت)
۲۰۵	سی و هشتم	بدره	کیسه
۲۰۶		برآورد	برآورد
۲۰۷		پور	پسر
۲۰۸		ییلتن	لقب رستم بوده است، زیرا می گویند قوت و قدرت فیل را داشته است
۲۰۹		جهان آفرین	کسی که جهان را آفرید، خدا
۲۱۰		دریای نیل	رود بزرگ نیل که در قدیم آن را دریا حساب می کردند
۲۱۱		دستان	لقب زال (پدر رستم) است. دستان سام یعنی دستان پسر سام
۲۱۲		رخشان	درخشان
۲۱۳		ژنده	بزرگ، با عظمت
۲۱۴		سام	پدر زال
۲۱۵		مزد	سزاوار است، شایسته است
۲۱۶		سوار	در اینجا یعنی پهلوان
۲۱۷		گو	پهلوان
۲۱۸		نیرم	نریمان، جد رستم
۲۱۹	سی و نهم	به جنگ اندرون	در جنگ

لغت‌نامه کتاب سوم ابتدایی

معنی	لغت	شماره درس	شماره ردیف
ترساند، به پرهیز وادار کرد	بر حذر داشت		۲۲۰
پادشاه	تاجور		۲۲۱
جنگجو	جنگاور		۲۲۲
سر	راز		۲۲۳
زخم	ریش		۲۲۴
اینجا یعنی مملکت، کشور	شهر		۲۲۵
آشکار کردن	فاش کردن		۲۲۶
جمع کنم، گردآورم	فراز آورم		۲۲۷
که اندر (اندر=در)	کاندر		۲۲۸
یکی از شاهان داستانی ایران	کاووس یا کیکاووس		۲۲۹
اینجا به معنی تاج است	کلاه		۲۳۰
باکینه، کینه‌جو، بادشمنی	کینه‌خواه		۲۳۱
تخت شاهی	گاه		۲۳۲
دنیا	گیتی		۲۳۳
می‌نشانم او را	نشانمش		۲۳۴
همان‌گاه، همان وقت	همان‌گه		۲۳۵
برمی‌آورم، بلند می‌کنم	همی...برآرم		۲۳۶

پرسشها:

برای هر درس تعدادی پرسش پیش‌بینی شده است. هدف از این کار درواقع ایجاد طرحی است برای بحث و گفتگو در کلاس. آموزگار با استفاده از این پرسشها و سؤالات مشابه دیگر می‌تواند به میزان درک مفاهیم خوانده شده به وسیله دانش‌آموزان پی‌برد. معمولاً آموزگاران پس از اینکه شاگردی قطعه‌ای را خواند از او می‌خواهند تا تعریف کند. این کار متأسفانه هرگز فایده‌ای عاید طفل و شنوندگان او نمی‌سازد زیرا اغلب تکرار بدون آگاهی عین مطالب خوانده شده است در صورتی که جواب دادن پرسشهایی از قبیل آنچه بطور نمونه در کتاب آمده است هم طفل را به تفکر وامی‌دارد و هم او را مجبور می‌کند عقاید خود را درست بیان کند. آموزگاران باید همواره توجه داشته باشند که شاگردان جواب پرسشها را حتی‌المقدور به صورت جمله‌های کامل بدهند نه در يك کلمه به صورت بلی یا نه و یا به صورت جمله‌های کوتاه و ناقص.

دستور زبان فارسی:

شاگردان کلاس سوم علاوه بر تمرینهای مختلف درباره شناختن جمله و استفاده از کلمه‌های متشابه و متضاد و مترادف و هم‌خانواده و تأثیر پیشوندها و پسوندها در ساختمان کلمه مطالب جدیدی را در دستور زبان فارسی نیز می‌آموزند. شاگردان با انجام دادن تمرینهای گوناگون به مفهوم فعل و تأثیر آن در جمله و مسئله شخص و زمان در فعل و همچنین به مفهوم مفعول و صفت و طریقه استفاده از آنها و روش جمع بستن به «ان» پی می‌برند.

مطالب دستوری طی مثالهایی، بدون دادن يك قانون کلی دستوری تحت عنوان «به این نکته توجه کنید» آورده شده است. تجربه‌ها و تحقیقات مختلف ثابت کرده است که هرگاه اطفال عملاً به کشف قانونهای دستوری برسند کمتر ممکن است آن‌را فراموش کنند. از این‌رو آموزگاران محترم باید از گفتن قواعد دستوری خشک خودداری کنند. گذشته از این انجام دادن اینگونه تمرینها ذهن دانش‌آموزان را برای درک قواعدی که بعداً خواهند آموخت آماده می‌سازد. مطالب دستوری تازه‌ای که در کتاب سوم آمده است مطابق این جدول است:

شماره ردیف	مطالب دستوری	شماره درس
۱	ساختن صفت با پساوند «ین»	۳
۲	صفت	۱۲
۳	کلمه‌های کوتاه شده	۱۲
۴	فعل	۱۵
۵	فعل (شخص)	۲۲
۶	فعل (زمان)	۲۳
۷	اسم خاص	۲۴
۸	مفعول	۲۷
۹	جمع «ان»	۲۹

تکلیف شب و تصحیح آن:

برای هریک از درسهای این کتاب دو تکلیف شب پیش‌بینی شده است. این تکالیف شب به‌عنوان نمونه آورده شده است و آموزگاران می‌توانند بنا بر احتیاج کلاس خود، مقدار آن را کم و زیاد کنند و حتی در صورت لزوم نوع آن را تغییر دهند. اصولی که در مورد تکالیف شب باید به آن توجه کرد از این قرار است:

- ۱- مقدار تکلیف شب نباید باعث کسالت و خستگی طفل شود.
 - ۲- هدف از تکلیف شب باید معین باشد و فقط به عنوان سنت از آن استفاده نشود.
 - ۳- تکلیف شب باید جالب و محرک قوای ذهنی طفل باشد.
 - ۴- تکلیف شب باید حتماً به وسیله آموزگار دیده شود تا هم شاگردان به‌انجام دادن وظایف محوله عادت کنند و هم با تصحیح آن اشکالات آنها برطرف گردد.
- تکالیف شب در این کتاب با توجه به اصول فوق و هدفهای آموزشی خواندن و نوشتن و در نظر گرفتن احتیاجات و قوای جسمانی و روانی کودکان تهیه شده است. اگر آموزگاران محترم می‌بینند که کمتر از رونویسی معمولی در کلاسها استفاده شده است دلیلش این است که تجربه ثابت کرده است که رونویسی بخصوص وقتی که تعداد آن زیاد باشد نه فقط به خوب و درست نویسی کمک نمی‌کند، بلکه باعث بدآموزیهایی از قبیل سرسری و بدون دقت کار کردن نیز می‌شود. اگر قرار بود نوشتن «مشق» شاگردان را خوش‌خط و باسواد کند می‌بایستی مسئله بدخطی شاگردان و ضعف در دیکته حل شده باشد. در بعضی جاها به علت وضع محیط و اصرار والدین،

آموزگاران ناچار می‌شوند به شاگردان رونویسی بدهند، در این صورت تعداد آن بهیچ‌وجه نباید از يك بار بیشتر باشد و حتی‌المقدور باید همراه با يك كار دیگر و باید با توجه به ضعف املایی شاگردان باشد. مثلاً اگر شاگردان یا بعضی از آنان هنوز تشدید را خوب نشناخته‌اند، گفته‌شود يك بار از روی درس بنویسید و زیر کلمه‌هایی که تشدید دارد خط بکشید.

در اول وقت هر روز آموزگار باید از شاگردان بخواهد که تکالیف خود را روی میز بگذارند و با گشتن در کلاس زیر کلیه تکالیف را امضا کند (بهیچ‌وجه روی تکالیف را نباید خط کشید). این کار باید حتماً اجرا شود زیرا شاگردان باید بدانند که معلم وقتی دستوری می‌دهد انتظار دارد که اجرا شود. برای تصحیح تکالیف شب، در صورتی که تعداد شاگردان کلاس زیاد باشد آموزگار ناچار است تدبیری بیندیشد. بهترین راه این است که جواب يك مواد تکلیف شب با همکاری شاگردان روی تخته سیاه نوشته شود و شاگردان خود، تکالیف خود را تصحیح کنند ولی برای رسیدگی به تکالیف شاگردان ضعیف این کار کافی نیست. از این‌رو بهتر است که هر روز آموزگار چند تکلیف شب از شاگردان ضعیف و مقدار کمتری از متوسطها و یکی دو تکلیف شب هم از شاگردان خوب تصحیح کند. تصحیح مثلاً ده تکلیف شب هنگامی که اطفال به نوشتن جمله یا حل کردن مسئله مشغول هستند کاملاً ممکن است و وقت زیادی نمی‌گیرد. اگر انتخاب این تکالیف از روی نقشه و منظم باشد اقلامی يك بار تکلیف هر شاگرد تصحیح می‌شود. بدیهی است که به تکالیف باید نمره داد و نوشتن تذکرات لازم کاملاً ضروری است.

در مورد تکالیفی که برای ایام تعطیل بخصوص نوروز معین می‌شود باید توجه داشت که نوع و مقدار آنها متناسب با ذوق اطفال باشد تا لطف تعطیلات را برای شاگردان از بین نبرد بلکه آنها را به مطالعه آزاد و جمع‌آوری مجموعه‌های مختلف تشویق کند.

آنچه در مورد تعیین تکالیف شب باید همواره مورد توجه آموزگاران باشد این است که هنگام طرح‌ریزی فعالیتهای روزانه خود میزان تکالیف مختلف (در کلیه دروسها) چنان سنجیده شود که انجام دادن مجموع آنها از حدود توانایی طفل خارج نباشد و روی هم‌رفته یش از ۴ تا ۴ ساعت از وقت خارج از مدرسه شاگرد را نگیرد.

خوشبختانه این کار در کلاس سوم کاملاً امکان‌دارد زیرا در اکثر دبستانها کلیه دروس در این کلاس توسط يك آموزگار تدریس می‌شود.

گذشته از این آموزگاران باید بخاطر داشته باشند که مطالب هريك از تکالیف شب را باید در کلاس مورد بحث قرار دهند تا شاگردان برای انجام دادن آنها در خانه به اشکال برنخورند.

علامات نقطه گذاری:

آموزگاران محترم باید توجه داشته باشند که استفاده از علامات نقطه گذاری خواندن را آسانتر می‌سازد. از آنجا که این شاگردان از همان کلاس اول بتدریج با انواع این علامتها آشنا شده‌اند، آموزگاران باید از شاگردان بخواهند که با توجه به این علامات بخوانند تا هم تندتر و بهتر بخوانند و هم مفهوم را زودتر درک کنند. در نوشتن انشا نیز بتدریج باید استفاده از این علامات را به شاگردان آموخت.

خط:

باید توجه داشت که اصولاً کتاب وسیله‌ای است برای خواندن و نوشتن و خط چابی (نسخ) برای این منظور به مراتب آسانتر است. گذشته از این کلیه مطالب خواندنی در جامعه امروز به خط نسخ چاپ می‌شود. با در نظر گرفتن دو نکته فوق کتاب فارسی سوم بطور کلی به خط نسخ چاپ شده است ولی از آنجا که از این کتاب برای آموختن نوشتن نیز استفاده می‌شود و گذشته از این اطفال خواندن خط تحریری یا نستعلیق را نیز باید بیاموزند کلیه اشعار و کلمه‌هایی که در تمرینها مورد استفاده شاگرد باید قرار گیرد به خط تحریری نوشته شده است.

آموزگاران محترم توجه دارند که از کلاس دوم اکثر شاگردان نوشتن به خط تحریری را شروع کرده‌اند و براحتمی آن را می‌خوانند و می‌نویسند منتهی در نوشتن بعضی از حروف به صورت تحریری هنوز اشکال دارند از این رو آموزگاران باید برای تسهیل کار اقدامات زیر را معمول دارند:

- ۱- هرچه می‌نویسند چه روی تخته سیاه و چه بر روی کاغذ به خط ساده تحریری باشد.
 - ۲- قواعد نوشتن خط تحریری را با استدلال به شاگردان بیاموزند.
 - ۳- در ماههای اول نوشته‌های دانش‌آموزان را که به خط نسخ نوشته‌اند، اصلاح بکنند ولی نمره کم نکنند ولی از ثلث دوم به بعد باید سختگیرتر باشند تا شاگردان توجه بیشتری به این موضوع بکنند.
- شاگردان کلاس سوم در پایان سال باید کاملاً به خط تحریری بنویسند و در غیر این صورت از نمره‌های امتحانی آنها کاسته شود.

انشا:

مقدمات نوشتن انشا در کلاس اول شروع شده است و در کلاس دوم هم دانش‌آموزان

بعضی از فنون سادهٔ انشانویسی را آموخته‌اند ولی از کلاس سوم به بعد بخصوص آموزگاران باید به‌طریقهٔ انشانویسی و انواع آن توجه داشته باشند چنانکه قبلاً هم اشاره شد آموزگار علاقه‌مند و آگاه همیشه توجه دارد که انشا از هر نوع که باشد باید اولاً طوری نوشته شده باشد که مقصود نویسنده را بخوبی بفهماند. ثانیاً مطبوع و دلنشین باشد تا تأثیر بگذارد.

از کلاس سوم ابتدایی به بعد باید بیشتر کوشش آموزگاران صرف پرورش نیروی خلاقهٔ شاگردان گردد. در این کتاب علاوه بر تمرینهای جمله‌سازی و تکمیل جمله‌ها و پاسخ‌نوشتن به سؤالات که خود پایهٔ اصلی درست‌نویسی انشاست به این انواع از انشانویسی نیز توجه شده است: تبدیل نظم به نثر- نامه‌نویسی- خلاصه‌کردن مطالب- تکمیل داستان- توصیف شهری که در آن زندگی می‌کنند - استدلال دربارهٔ یک موضوع معین - گزارش یک کار انجام یافته. دربارهٔ هر یک از این انواع در موقع خود توضیح لازم داده خواهد شد.

آزمایشهای ماهانه:

به منظور ارزشیابی مطالب آموخته شده در هر ماه در پایان درسهای آن ماه پرسشها و تمرینهایی قرار داده شده است. انجام این تمرینها و پاسخ نوشتن به پرسشها می‌تواند که خود آزمایی نیز باشد. آنچه در مقابل پرسشها نوشته می‌شود یا جمله‌هایی که با کلمات ساخته شده داده می‌شود باید از دو لحاظ ارزشیابی شود، یکی از لحاظ مفهوم و یکی از لحاظ املا. بدین معنی که شاگردی ممکن است به هر بیست قسمت از این پرسش‌ماهانه از لحاظ مفهوم یادستور زبان درست جواب دهد و به قول معروف ۲۰ بگیرد ولی ۴ غلط، املائی داشته باشد طبیعتاً نمرهٔ این پرسش او $\frac{20+16}{2} = 18$ خواهد بود.

فهرست کتابهای مناسب:

در پایان کتاب فارسی سوم نیز فهرستی از کتابهای مناسب برای اطفال این سنین با توجه به قدرت خواندن آنان تنظیم شده است. شك نیست که از تاریخ تنظیم این فهرست باز هم کتابهای مناسب دیگری بچاپ رسیده است. از این رو آموزگار در صورت لزوم می‌تواند از فهرستهای که به وسیلهٔ مقامات صلاحیتدار تنظیم می‌شود استفاده کند. شاگردان باید در خرید این کتابها آزاد باشند و دستور خرید يك کتاب معین به همهٔ کلاس کار صحیحی بنظر نمی‌رسد و بر مراتب بهتر است که يك گروه ۴۰ نفری کلاس از مثلاً هشت نوع کتاب خریداری کنند و بعد با هم رد و بدل کنند، یا به کتابخانهٔ دبستان اهدا نمایند.

وسایل کار شاگردان برای درس زبان فارسی در کلاس سوم:

مقدار وسایل کار در این کلاس بستگی به بودجه شاگردان دارد ولی حداقل دفترچه‌های موردنیاز عبارت است از يك دفتر روزانه و يك كتابچه شب و يك كتابچه پاك‌نويس (برای انشا و دیکته). قطر این کتابچه‌ها نباید زیاد باشد زیرا نگهداری کتابچه‌های قطور برای اطفال این سن مشکل است. باید توجه داشت که فقط دیکته‌های پرغلط تصحیح شده و انشاهایی که به وسیله آموزگار اصلاح شده است باید پاك‌نويس شود. شاگردان این کلاس به دفترچه تمرین خط (خط ریز) نیز احتیاج دارند. دانش‌آموزان کلاس سوم تا ثلث سوم باید فقط با مداد کار کنند و از ثلث سوم به بعد تکالیف شب و پاك‌نويسها را باید با قلم بنویسند. استفاده از خودکار برای نوشتن باید کاملاً ممنوع باشد.

درس اول:

به نام خدا

هدف: ۱- خواندن يك متن ساده کوتاه.

۲- عادت دادن اطفال به توجه به خدا در اول هر کار.

۳- ایجاد مفاهیم اخلاقی و اجتماعی مطلوب.

مقدمه: طبیعتاً آموزگار در اولین جلسه درس بمحض ورود به کلاس از شاگردان نخواهد خواست که کتابهای خویش را بازکنند بلکه به آنها خوشامد می گوید و با سؤال کردن درباره تجربه های تابستانی آنها اولین قدمهای يك رابطه دوستانه باشاگردان خود را برمی دارد.

تدریس: آموزگار ابتدا شخصاً يك بار بطور طبیعی ولی شمرده و با توجه به علامات نقطه گذاری متن را می خواند و از شاگردان می خواهد که زیر کلماتی را که برایشان مشکل است خط بکشند سپس به کمک کلمات معنی شده در زیر درس و راهنمایی شاگردان در گذاشتن اعراب کلماتی که سخت تلفظ می شوند اشکالات آنان را برطرف می کند. البته بهتر است که کلمات مشکل روی تخته نوشته شود بخصوص آنهایی که در کتاب معنی نشده است.

قسمتهای مختلف این متن می تواند به وسیله شاگردان خوانده شود. یعنی به جای اینکه ۶ نفر از اول تا آخر آن را بخوانند و دیگران کسل شوند همان شش نفر با خواندن قسمتهایی از متن فقط دو یا سه بار از اول تا آخر آن را تکرار خواهند کرد. از هر يك از دانش آموزانی که می خوانند باید پرسشهای مربوط به آن قسمت پرسیده شود. باید توجه داشت که از پرسشها می توان برای شروع يك بحث در کلاس استفاده کرد.

جواب پرسشها:

۱- برای اینکه از او یاری بطلبیم.

- ۲- زیرا پایه هر کار بر فکر خوب استوار است.
- ۳- به نتیجه نمی‌رسیم و همه از ما نازاضی می‌شوند.
- ۴- دیگران مقصودمان را نمی‌فهمند و ممکن است باعث رنجش شویم.
- ۵- نه. باید علاوه بر این درست هم اقدام کرد.

یادآوری درباره تکلیف شب اول:

آموزگار باید توجه داشته باشد که تنها هدف از انجام دادن این تکلیف، آموختن املاي کلمات مشکل کتاب است. بدیهی است که شاگردان باید به خط تحریری بنویسند.

یادآوری درباره تکلیف شب دوم:

هدف از پنج سؤالی که در این تکلیف مطرح شده است یکی این است که اطفال مقصود خود را بتوانند به طرز ساده‌ای بیان کنند و بنویسند و دیگر اینکه به نکات اصلی اجتماعی و اخلاقی که در این درس عنوان شده است توجه خاص بشود. در پاسخهای سؤال دوم باید توجه شاگردان را به خوب فکر کردن و نقشه صحیح ریختن جلب کرد و در پاسخ مربوط به سؤال سوم توجه آنان را به گذشت جلب نمود.

درس دوم:

تابستانی که گذشت (صفحه ۴)

- هدف: ۱- خواندن يك متن ساده و تمرین صامت‌خوانی.
- ۲- جلب توجه شاگردان به اهمیت توجه به تجربیات دیگران.
- ۳- جلب توجه شاگردان به وضع زندگی روستایی.

تدریس: از آنجا که متن این درس بسیار ساده است آموزگار ابتدا زمانی در حدود ده دقیقه به دانش آموزان وقت می‌دهد تا بدون صدا همه متن را بخوانند. در حین مطالعه باید زیر کلماتی که از لحاظ تلفظ یا مفهوم برایشان اشکال دارد خط بکشند. پس از انقضای مدت معین شده آموزگار از داوطلبان می‌خواهد که هر يك، بندی از درس را بخوانند، بدیهی است که به این ترتیب

اشکالات تلفظی در هر بند بر طرف می‌شود. کلمات مشکل هر بند نیز به کمک کتاب و آموزگار معنی می‌شود. پس از اینکه همه متن به این ترتیب خوانده شد آموزگار از یک نفر می‌خواهد که از اول تا آخر متن را بخوبی بخواند. اگر آموزگار احساس می‌کند که در کلاس شاگردی که بتواند بخوبی از عهده این کار برآید وجود ندارد این کار را شخصاً انجام می‌دهد. در اینجا آموزگاران محترم باید توجه داشته باشند که چون قاعدتاً دانش‌آموزان از اواسط سال دوم تمرین صامت‌خوانی داشته‌اند باید بتوانند با آسانی از عهده این کار برآیند.

پس از اینکه اشکال خواندن دانش‌آموزان بر طرف شد، بحث درباره مفاهیم درس را به وسیله پرسشهای مربوط به آن باید آغاز کرد.

جواب پرسشها:

- ۱- در زیر سایه درختان باغ.
- ۲- درباره آنچه در تابستان برایشان پیش آمده بود.
- ۳- می‌خواست بگوید که رفتن به ده، دو فایده داشته است. یکی آنکه تفریح خوبی کرده است و دیگر اینکه مطالب تازه‌ای آموخته است.
- (اصطلاح «هم فال بود هم تماشا» را وقتی می‌گویند که کاری دو فایده داشته باشد نظیر «به یک تیر دو نشان زدن» یا «هم زیارت بود و هم تجارت»).
- ۴- خوشه‌های گندم را با خرمن‌کوب خرد می‌کنند.
- ۵- در اغلب روستاها سپاهیان دانش این وظیفه را به عهده دارند.
- ۶- به پدر و مادرها و به همه کسانی که می‌خواهند باسواد شوند.
- ۷- تره‌بار و سبزی.

درباره پرسش (۵) آموزگار باید توجه دانش‌آموزان را به این نکته جلب کند که تا چند سال پیش اطفال بیشتر روستاهای ایران از نعمت سواد بی‌بهره بودند و از سال ۱۳۴۲ به فرمان شاهنشاه سپاهیان دانش به روستاهایی که معلم و مدرسه ندارند می‌روند تا به کودکان و والدین آنها سواد بیاموزند. سپاهیان به کمک روستائیان، مدرسه، حمام، جاده و غیره نیز می‌سازند. وقتی که خدمت سپاهی در روستایی به آخر می‌رسد، به جای او آموزگاری فرستاده می‌شود. در بسیاری از مواقع همان سپاهی دانش پس از دیدن دوره کارآموزی به صورت معلم استخدام می‌شود.

یادآوری دربارهٔ تکلیف شب اول:

آموزگار توجه دانش‌آموزان را به مفهوم هم‌خانواده بودن کلمات جلب می‌کند و نشان می‌دهد که چگونه این کلمه‌ها از لحاظ املائی به یکدیگر شبیه هستند. پس هدف قسمت اول تکلیف شب اول ابتدا آموختن چند کلمهٔ هم‌خانواده است و سپس تمرین در جمله‌سازی است. گذشته از این در قسمت دوم تمرین املائی از کلمات مشکل نیز داده شده است.

چنانکه اشاره شد در تصحیح تکالیف شب آموزگار لازم نیست کلیهٔ تکالیف را یک تصحیح کند بلکه پس از امضای کلیهٔ تکالیف می‌تواند با به‌بای تخته آوردن چند نفر یک یک جمله‌ها را تصحیح کند. منتهی باید توجه داشت که تکالیف شاگردان ضعیف باید حتماً به وسیلهٔ آموزگار مرتباً تصحیح شود.

دربارهٔ تصحیح تکالیف مربوط به جمله‌سازی باید گفت که در بعضی از تکلیفها تا ده کلمه داده شده است که با هر کدام از آنها جمله‌ای بسازند. اگر شاگردان کلاسی در حدود پنجاه نفر باشند آموزگار با پانصد جمله که شاگردان ساخته‌اند روبرو خواهد بود و تصحیح پانصد جمله در کلاس امکان ندارد. این نوع تکلیفها را پس از اینکه شاگردان در خانه انجام دادند و به وسیلهٔ آموزگار امضا شد می‌توان بطور شفاهی مجدداً در کلاس مطرح ساخت. به این ترتیب که آموزگار مثلاً کلمهٔ محصول را مطرح می‌سازد و از شاگردان می‌خواهد که مثلاً ۵ نفر جمله‌هایی را که با «محصول» ساخته‌اند، در کلاس بخوانند و پنج نفر دیگر جمله‌هایی را که با «حاصلخیز» ساخته‌اند بخوانند و . . .

بدیهی است که آموزگار جمله‌هایی را که بدین ترتیب خوانده می‌شود اگر از نظر معنی یا لفظ غلط باشد تصحیح می‌کند.

یادآوری دربارهٔ تکلیف شب دوم:

هدف این تکلیف مرور درس و پی‌بردن به نکات اصلی آن است:

- ۱- تابستان برای مردم ده فصل کار و کوشش است.
- ۲- در ده زنان و کودکان پاییای مردان کار می‌کنند.
- ۳- خوشه‌های گندم در زیر چرخهای خرمن‌کوب خرد می‌شود.
- ۴- دانه‌های گندم را در آسیا آرد می‌کنند.
- ۵- رضا گفت: هم چیز یاد گرفتم، هم تفریح کردم. سفر من هم فال بود و هم تماشا.
- ۶- در ده زنان و کودکان پاییای مردان کار می‌کنند.

اگر شاگردان برای اصطلاح: «هم فال بود وهم تماشا» جمله‌های دیگری هم درست کنند بسیار مناسب است.

درس سوم:

پاییز (صفحه ۹)

- هدف: ۱- خواندن صامت يك متن توصیفی.
۲- جلب توجه دانش‌آموزان به خواص فصل پاییز.
۳- جلب توجه شاگردان به یکی از طریقه‌های ساختن صفت.

تدریس: نحوه تدریس همان است که در درس پیش هم توضیح داده شد منتهی آموزگار در تشریح درس توجه دانش‌آموزان را به طریقه توصیف فصل پاییز باید جلب کند در این کار پرسشهای درس به او کمک خواهد کرد.

جواب پرسشها:

- ۱- روزهای پاییز، چون خورشید زودتر غروب می‌کند.
- ۲- زرد و نارنجی و قرمز.
- ۳- در فصل بهار و تابستان.
- ۴- در ماه مهر مدرسه‌ها باز می‌شود و شاگردان دوباره به کلاس می‌روند.
- ۵- نه، رنگ بعضی درختان مانند چنار، پیچک، مو و . . . زرد می‌شود.
- ۶- (جواب این پرسش بستگی به میوه‌های محلی دارد).

یادآوری درباره «به این نکته توجه کنید»:

آموزگار ابتدا روی تخته کلمه‌های زر، آهن و خون را می‌نویسد و پس از اینکه اطمینان حاصل کرد که معنی این کلمات را شاگردان می‌دانند می‌گوید: به هرچه از زر ساخته شده باشد «زرین» می‌گویند.
سپس درمقابل کلمه «زر» می‌نویسد ← زرین، و به همین طریق دو کلمه دیگر را

توضیح می‌دهد. البته خیلی بهتر است «ین» صفتها با قرمز نوشته شود بعد قسمت مربوط به این موضوع را به عنوان شاهد گفتار خود برای شاگردان می‌خواند، برای اینکه مطمئن شود که همه مطلب را درست فهمیده‌اند از دانش‌آموزان می‌خواهد که با این صفتها جمله‌های تازه‌ای بسازند.

یادآوری دربارهٔ تکلیف شب اول:

بهتر است که دانش‌آموزان را به ساختن جمله‌های طویلتر و پیچیده‌تر و زیباتر تشویق کرد.

جواب سؤالهای تکلیف شب دوم:

- ۱- باز شدن شکوفه‌ها و برگهای سبز.
- ۲- کوتاه شدن روزها و تغییر رنگ درختان.
- ۳- سومین فصل سال.
- ۴- مهر، آبان و آذر.

درس چهارم:

مهرگان (صفحه ۱۲)

هدف: ۱- خواندن شعر.

۲- بزرگداشت جشن مهرگان.

تدریس: قبل از شروع تدریس آموزگار دربارهٔ جشن مهرگان سؤالهایی از دانش‌آموزان می‌کند تا آنچه را سال گذشته در این باره خوانده و آموخته‌اند بخاطر بیاورند، سپس از آنها می‌خواهد که به شعری که او می‌خواند گوش دهند و سپس بگویند که از این شعر خوششان آمده است یا خیر آن وقت شعر را با لحن خوب و شمرده می‌خواند. شك نیست که عده‌ای از دانش‌آموزان هنگام اظهار عقیده دربارهٔ این شعر خواهند گفت که معنی و مفهوم آن را درک نکرده‌اند. آنگاه آموزگار به کمک کلمه‌های معنی شده در کتاب شعر را معنی می‌کند. معنی کردن اشعار باید همراه با توصیف و شرح باشد نه خشك و بیروح. سپس بطور داوطلب می‌تواند از شاگردان

بخواهد که از روی این شعر بخوانند و در صورت امکان آن را معنی کنند.
درمورد تدریس شعر آنچه مهم است این است که شاگردان از خواندن شعر باید لذت ببرند نه اینکه آن را به صورت يك کار دشوار انجام دهند.

جواب پرسشها:

- ۱- از جشن مهرگان.
- ۲- با رفتن ماه شهریور.
- ۳- زیبایی آن و اینکه فصل برداشت محصول است.
- ۴- زیرا نتیجه زحماتش را در این فصل می بیند.
- ۵- برای این است که محصول خود را در ماه مهر برداشت می کند.
- ۶- جشن فرهنگی نیز هست.

یادآوری درباره تکلیف شب اول:

در قسمت اول این تکلیف توجه شاگردان به خصوصیات زیباییهای فصلهای بهار و زمستان جلب می شود و درمی یابند که هر فصل برای خود زیباست. این تمرین دقت اطفال را به آنچه در طبیعت روی می دهد جلب می کند.

یادآوری درباره تکلیف شب دوم:

رونویسی از روی شعر، گذشته از اینکه در حفظ کردن شعر به دانش آموز کمک می کند تمرین برای زیبانویسی نیز هست.
در مورد حفظ کردن شعر آموزگار باید توجه داشته باشد که بطور داوطلب از شاگردان بخواهد که شعر را از بر بخوانند تا آنان که نتوانسته اند حفظ کنند، خجل نشوند زیرا بسیاری کسانی که شعر را دوست دارند ولی حافظه آنها اجازه نمی دهد که چندین بیت را پشت سرهم بخوبی بخوانند. بنابراین گرچه حفظ کردن شعر يك دستورکلی است ولی آموزگار باید توجه داشته باشد که اجباری در این کار نیست. اینگونه رفتار در علاقه مند کردن شاگردان به شعر بسیار مؤثر خواهد بود.

خود را بیازمایید (۱)

جواب (الف)

- ۱- خوب فکر کردن، خوب سخن گفتن و خوب رفتار کردن.
- ۲- باید درباره آن خوب فکر کرد و درست آن را انجام داد.
- ۳- بهار و تابستان، زیرا فصل شخم و رسیدگی به محصول است.
- ۴- سبزی و بعضی میوه‌ها چون هندوانه و خربزه.
- ۵- سپاهیان دانش.
- ۶- جوانی که پس از ۱۲ سال درس‌خواندن به روستاها می‌رود تا هم خدمت سربازی خود را انجام دهد و هم به مردم روستا خواندن و نوشتن یاد بدهد.

جواب (ب)

موفقیت، توفیق - محصول، حاصلخیز - مخصوصاً، خصوصی - محترم.

کلمه‌های افتاده (د)

- ۱ - باستانی
- ۲ - بدی - خوبی
- ۳ - شروع، آغاز
- ۴ - می‌باشد
- ۵ - مختلف

درس پنجم:

نهاینده کلاس سوم دبستان ابن سینا (صفحه ۱۷)

- هدف: ۱- خواندن يك متن گفتگویی و تمرین صامت خوانی.
- ۲- آموختن مفهوم و طریقه انتخاب کردن.
- ۳- آموختن طریقه استفاده از «باید» و «می‌بایست».

تدریس: قبل از شروع درس آموزگار توضیح می‌دهد که اگر شاگردان به مفهوم این درس توجه کافی داشته باشند کاری را فرا خواهند گرفت که برایشان بسیار مفید است. آنگاه مدتی وقت می‌دهد که طبق روش معمول شاگردان بدون صدا درس را بخوانند. بعد شش نفر از بهترین شاگردان کلاس را یا بطور داوطلب یا انتخابی پیش می‌خواند آنها بترتیب باید قسمتهای مربوط به نویسنده متن، هما، نسرین، زری، فرخنده، پروین را بخوانند. آموزگار نیز قسمت مربوط به خود را می‌خواند. شاگردان باید توجه داشته باشند که در این طریق خواندن «هما گفت» و جز آن لازم نیست. اگر متن دوبار به این ترتیب خوانده شود در واقع دوازده نفر در تدریس آن شرکت داشته‌اند و درس هم برای دیگران جالب بوده است.

جواب پرسشها:

- ۱- انجام دادن کارهای مربوط به کلاس خود و حفظ نظم و ترتیب دبستان.
 - ۲- برای مدت يك ماه.
 - ۳- دو نفر.
 - ۴- تا نظر شاگردان را بنویسد.
 - ۵- آنها اول صفات لازم برای يك نماینده را معین می‌کردند و به کسانی رأی می‌دادند که آن صفات را داشته باشند. دو نفری که بیش از همه رأی داشتند به نمایندگی کلاس انتخاب می‌شدند.
 - ۶- یعنی همه کاهذهایی را که رأیها روی آنها نوشته شده است در يك جا جمع می‌کنند و اسمهایی را که روی آنها نوشته شده است می‌خوانند.
- توضیح: آموزگار جمله «اول ماه بود و شاگردان می‌بایست که نمایندگان جدیدی انتخاب بکنند» را روی تخته می‌نویسد و زیر کلمه‌های بود و می‌بایست خط می‌کشد. سپس می‌نویسد «امروز من باید به کتابخانه بروم» و زیر کلمه‌های امروز و باید خط می‌کشد. بعد دو جمله دیگر یکی شبیه اولی و دیگری شبیه جمله دوم می‌نویسد. آنگاه از شاگردان می‌خواهد که سعی کنند و بگویند چه وقت ما از «می‌بایست» استفاده می‌کنیم و چه وقت از «باید». آنها باید دریابند که «می‌بایست» حتماً با جمله‌ای که مربوط به گذشته است استعمال می‌شود در صورتی که «باید» همیشه مربوط به زمان حال است.

یادآوری در باره تکلیف شب اول:

هدف از قسمت اول این تکلیف این است که دقت و درك مفهوم خوانده شده را در شاگردان

تقویت کند.

یادآوری دربارهٔ تکلیف شب دوم:

هدف از انجام دادن این تمرین نوشتن يك انشای استدلالی است.

درس ششم:

سرگذشت يك نامه (صفحه ۲۰)

هدف: ۱- خواندن يك متن ساده و تمرین صامت خوانی.

۲- آشناسدن با وظیفهٔ پست.

تدریس: آنچه هنگام تدریس این درس بسیار مهم است این است که شاگردان توجه داشته باشند که سرگذشت از زبان نامه است. این درس فرصت بسیار مناسبی است برای اینکه آموزگار شمه‌ای از تاریخچهٔ پست را به زبان بسیار ساده برای دانش‌آموزان بگوید و از زمانهایی شروع کند که از کبوتر قاصد و سواران استفاده می‌شده است و تحول کار پست را به تحول وسایل نقلیه مرتبط سازد و نشان دهد که چگونه امروز ممکن است يك نامه از يك طرف نقطهٔ زمین در طول سه‌چهار روز به طرف دیگر آن برسد همچنین اشاره به این مطلب که برای پست مقرراتی هست که برای تسهیل کار و اطمینان به انجام دادن آن باید از آنها پیروی کرد از جملهٔ آنها درست نوشتن نشانی گیرنده و فرستنده و چسباندن تمبر به قسمت لازم بر روی پاکت است.

جواب پرسشها:

۱- از زبان يك نامه.

۲- نامه‌ای برای دوستش.

۳- آن را در پاکت گذاشت و روی پاکت نشانی دوستش را نوشت و برگوشهٔ آن تمبری

چسباند و سپس پاکت را در صندوق انداخت.

۴- تا مقداری از خرج پست تأمین شود.

۵- مأمور پست.

۶- دسته‌بندی کردند و روی تمبرها مهر زدند.

۷- به وسیله هواپیما.

یادآوری در باره «به این نکته توجه کنید»:

باید مفهوم کلمات هم‌خانواده را ضمن بکار بردن این کلمه‌ها در جمله‌های مختلف به شاگردان تفهیم کرد.

یادآوری در باره تکلیف شب اول:

اگر دانش‌آموزان بتوانند کلیه کلمه‌های داده‌شده برای جمله‌سازی را چنان بکار ببرند که مطلب به هم پیوسته‌ای بوجود بیاید بسیار بهتر خواهد بود.

جواب سؤالهای تکلیف شب دوم:

۱- باید نشانی صحیح گیرنده را روی آن بنویسیم و تمبر به روی آن بچسبانیم.

۲- با خرید تمبر و از راه مالیات.

۳- قیمت تمبر بستگی به سنگینی پاکت و دوری و نزدیکی راه دارد.

۴- تا راحت‌تر آنها را پخش کنند.

۵- پستی یا نامه‌رسان.

۶- آن وقت مردم نمی‌توانستند برای یکدیگر نامه بفرستند.

پیشنهاد:

در صورت امکان اگر آموزگار شاگردان خود را به بازدید از اداره پست محل ببرد آشنایی با پست و درک کار آن برای اطفال آسانتر و جالبتر خواهد بود.

درس هفتم:

هفته کتاب (صفحه ۲۴)

هدف: ۱- خواندن يك متن خبری و تمرین صامت‌خوانی.

۲- بزرگداشت هفته کتاب.

تدریس: اگر آموزگار از جدول سالانه دروس کتاب سوم پیروی کرده باشد در نیمه دوم آبان ماه نزدیک به هفته کتاب به این درس خواهد رسید. طبیعتاً در این هفته باید در دبستان شور و بخصوصی به پا باشد. این هفته بهترین فرصت برای ایجاد و بسط کتابخانه دبستان است. حضور در نمایشگاههای کتاب و آشنا شدن با کتابهای مناسب بدون شك در علاقه مند ساختن دانش آموزان به کتابخوانی مؤثر خواهد بود.

جواب پرسشها:

- ۱- در هفته آخر آبان ماه.
- ۲- به تماشای نمایشگاه کتاب.
- ۳- برای اینکه مردم کتابهای بیشتری بخرند و بخوانند.
- ۴- يك كتابخانه.

یادآوری در باره «به این نکته توجه کنید»:

در این درس اطفال به اهمیت پسوند «گاه» آشنا می شوند. آموزگاران محترم باید توجه داشته باشند که در این کلمات «گاه» به معنی جا و محل است.

یادآوری در باره تکالیف شب:

هدف از تکلیف شب اول و قسمت دوم تکلیف شب دوم تمرین در جمله سازی و بی بردن به مفهوم کلمات جدیدی است که تدریس شده است. در تکلیف شب دوم آموزگار باید به معنی خاص کلمه «پرورشگاه» که محل نگهداری اطفال بی سرپرست است توجه داشته باشد. هدف از قسمت اول تکلیف شب دوم این است که شاگردان موارد استفاده از این دو مؤسسه اجتماعی را بخوبی دریابند و بدانند که از کتابخانه نمی شود کتابی خرید و کتابفروشی هم جای به امانت دادن کتاب نیست.

کتابخانه کلاس (صفحه ۲۷)

هدف: ۱- خواندن يك متن ساده.

۲- آموختن طریقه ساده تشکیل کتابخانه کلاس.

۳- پرورش حس همکاری و تعاون در شاگردان.

تدریس: آموزگار قبلا از بچه‌ها می‌پرسد: کسی یادش هست که در درس پیش آموزگار به شاگردانش چه قولی داده بود. با جواب دادن به این سؤال شاگردان درمی‌یابند که درس جدید در واقع دنباله درس پیش است. خواندن این درس نیز می‌تواند به طریق صامت باشد و برای پی بردن به درجه درك مطالب خوانده شده.

جواب پرسشها:

۱- برای اینکه می‌خواستند بیاموزند چگونه می‌توانند کتابخانه‌ای درست کنند.

۲- اگر شاگردان این کلاس در نقشه خود موفق می‌شدند.

۳- زیرا اولین داوطلب برای همکاری در ایجاد کتابخانه گردید.

۴- از کتابهای صورت آخر کتاب فارسی سوم.

۵- زیرا قرار شد در دفتری نام گیرنده هر کتاب نوشته شود.

۶- همان کتاب را بخرد و به کتابخانه بدهد.

جواب سؤالهای تکلیف شب اول:

۱- فکر آذر و خانم آموزگار.

۲- همه شاگردان کلاس سوم و پدر مهری و آموزگار کلاس.

۳- بلی، چون می‌توانستند با خرید يك کتاب از ۵۰ جلد کتاب استفاده کنند.

قسمت دوم این تکلیف شب استدلالی است.

یادآوری در باره تکلیف شب دوم:

شاگردان باید قدم‌به‌قدم کارهایی را که باید برای تشکیل کتابخانه انجام داد شرح بدهند.

برای انجام این کار باید دقت کافی بخرج دهند تا از جریان منطقی امر خارج نشوند.

پیشنهاد:

بازدید از کتابخانه عمومی کودکان یا کتابخانه شهرداری در تفهیم مطالب دو درس اخیر بسیار مؤثر خواهد بود.

درس نهم:

صبح (صفحه ۳۱)

هدف: ۱- خواندن شعر.

۲- جلب توجه دانش‌آموزان به زیباییهای طبیعت.

تدریس: تدریس این شعر نیز باید با توجه به آنچه در درس چهارم گذشت انجام شود. به دانش‌آموزان باید گفت که آقای یحیی دولت‌آبادی از شاعران معاصر ایران هستند.

جواب پرسشها:

۱- خورشید است.

۲- جواب در بند اول شعر.

۳- برای اینکه تازه سپیده دمیده است (از لحاظ فیزیکی هم باید دلیل داشته باشد).

۴- (جواب آزاد) ولی در طبیعت می‌توان کوهها و آبشارها و درختان بسیار بلند را نام برد.

تذکر در باره «به این نکته توجه کنید»:

هدف از این قسمت گسترش معلومات لغوی دانش‌آموزان است.

یادآوری درباره تکالیف شب:

۱- تکلیف شب اول بیشتر به منظور تمرین در خط و کمک به حفظ کردن شعر است.

۲- تکلیف شب دوم تمرینی است در نوشتن يك انشای توصیفی به کمک شعری که

آموخته شده است.

خود را بیازمایید (۲)

جواب (الف)

- ۱- منظم بودن نماینده کلاس به حفظ نظم و ترتیب کلاس کمک می‌کند.
- ۲- زیرا ممکن است لازم باشد مطالبی را چندین بار به رفقاییش تذکر دهد.
- ۳- نام و نشانی گیرنده پاکت.
- ۴- برای تأمین قسمتی از خرج پست.
- ۵- (جواب آزاد).
- ۶- تا عده بیشتری از مردم کتابهای بیشتری را خریداری کنند.
- ۷- تا همیشه معلوم باشد که هر کتاب در هر تاریخ نزد کیست.
- ۸- زیرا از همه ستارگان پرنورتر و بزرگتر است.
- ۹- زیرا همه جهان (عالم) را روشن می‌کند.

جواب (ب):

راز - سرگذشت - گوناگون - کوشش - اهدا کرد (هدیه کرد)

درس دهم:

احترام به پرچم (صفحه ۳۵)

هدف: ۱- خواندن يك متن ساده و تمرین صامت‌خوانی.

۲- شناختن علت وجودی پرچم.

تدریس: در خواندن صامت این درس قاعدتاً نباید شاگردان اشکالی داشته باشند. آنچه مهم است درك مفهوم علت وجودی پرچم است که در این باره آموزگار می‌تواند به‌زمانهای بسیار بسیار قدیم برگردد و از زمانی که گروههای انسان در دشتها و جلگه‌ها سرگردان بودند و برای اینکه گروههای مختلف از هم باز شناخته شوند علمی می‌ساختند که معمولاً سر حیوان یا شکل

گیاهی بر آن ترسیم شده بود سخن بگوید و اشاره کند که هرچه تمدن پیشرفت کرد شکل پرچمها نیز تغییر کرد و در طول تاریخ هر ملتی پرچمهایی داشته که شکل و رنگ آنها بنحوی باتاریخ آن مربوط بوده است. چنانکه زمانی پرچم ایران درفش کاویانی بود و زمانی نشانه‌های اسلامی بر آن دیده می‌شد تا عاقبت پس از تصویب قانون اساسی به شکل کنونی خود درآمد. سپس توضیح دهد که چون پرچم نشانه وجود هر کشوری است مقدس شناخته می‌شود و به همین دلیل سربازان و پشاهان هنگام قسم خوردن در مقابل آن زانو می‌زنند و گوشه آن را می‌بوسند و باز به همین دلیل است که در جنگها بدست آوردن پرچم سپاه دشمن مدرکی برای ثابت کردن تسلط بر او بشمار می‌رود. در زمان صلح و برای اقدامات علمی و فرهنگی نیز از پرچم استفاده می‌شود چنانکه با برافراشتن پرچمهای کشورهای مختلف در مقابل ساختمانی نشان داده می‌شود که نمایندگان آن کشورها در آن ساختمان برای منظور خاصی جلسه دارند یا هیئتهای اکتشافی وقتی که به هدف می‌رسند پرچم کشور خویش را در آن نقطه به اهتزاز درمی‌آورند. همچنین باید اشاره کرد که انواع گروهها و بخصوص گروههای ورزشی نیز پرچم دارند در این مورد نیز پرچم نشانه وجود آن گروه است.

جواب پرسشها:

- ۱- به عکس روزنامه.
- ۲- نمی‌دانست که پرچم برای چیست.
- ۳- نشانه وجود يك کشور یا گروه است.
- ۴- خیر، همه کشورهای جهان پرچم دارند.
- ۵- از پرچمی که با آن وارد میدان می‌شوند.
- ۶- رنگهای پرچم ایران بترتیب سبز، سفید و سرخ است.

جواب سؤالات تکلیف شب اول:

- ۱- نشانه وجود يك کشور یا يك گروه.
- ۲- شیر و خورشید.
- ۳- زیرا پرچم نشانه‌ای از وطن ماست و مقدس است.
- ۴- (جواب آزاد).

سلام شاهنشاهی (صفحه ۳۹)

هدف: ۱- آشناسدن شاگردان با متن سرود شاهنشاهی و با مفاهیم آن.

۲- بزرگداشت سرود شاهنشاهی.

۳- توجه به کلمه‌های کوتاه شده.

تدریس: شاگردان کلاس سوم باید خواندن سرود شاهنشاهی را با آهنگ بلدباشند. در این درس متن بند اول این سرود آموخته می‌شود. آموزگار قبل از تدریس درباره سرود ملی و سرود شاهنشاهی مطابق آنچه در متن درس آمده توضیحاتی می‌دهد و از شاگردان می‌پرسد که چه کسانی سرود شاهنشاهی را از حفظ و با آهنگ می‌توانند بخوانند (دو یا سه نفر سرود را به این ترتیب بخوانند) آنگاه آموزگار می‌گوید که در این درس با نوشته بند اول سرود نیز آشنا می‌شویم و معنی آن را یاد می‌گیریم. پس، از یک نفر از شاگردان می‌خواهد که مقدمه درس را بخواند و سپس خود آموزگار یک بار متن سرود را بدون آهنگ و شمرده می‌خواند و با توجه به کلمه‌ها و ترکیبهای معنی شده تمام آن را معنی می‌کند و در توضیح کلمه پهلوی می‌گوید که پهلوی نام خانوادگی خانواده سلطنتی ایران است و در اینجا باید به شاگردان بگوییم که منظور از پهلوی، شاهنشاه آریامهر است. «از دشمنان بودی پریشان در سایه‌اش آسوده ایران» را باید چنین معنی کنیم که در اوایل سلطنت شاهنشاه آریامهر وضع کشور پریشان و آشفته بود و در اثر زحمات و کوششهای شاهنشاه کشور سر و سامانی پیدا کرد و آسوده شد.

جواب پرسشها:

۱- سرود ملی نشانه وجود کشور است.

۲- سرود ملی ایران، سرود شاهنشاهی است که آن را سلام شاهنشاهی هم می‌گویند.

۳- این کار احترام به سرود و در نتیجه احترام به کشور و شاهنشاه است.

۴- یعنی «کشور» با بزرگی و شکوه او همیشه برقرار و پایدار بماند.

۵- یعنی «در اثر زحمات و کوششهای او کشور ایران آسوده است».

۶- (جواب آزاد)

یادآوری درباره «به این نکته توجه کنید» و تکلیف شب اول:

منظور از «به این نکته توجه کنید» و قسمت دوم تکلیف شب اول یاد دادن کلمه‌های مخفف است که به جای مخفف «کوتاه شده» می‌گوییم. دانش‌آموزان از سال دوم با این کلمه‌ها آشنا هستند.

روبه (کوتاه شده روباه) را در شعر:

روبه پر فریب و حیل‌ساز رفت پای درخت کرد آواز
(در کتاب دوم)

و کُله (کوتاه شده کلاه) را در شعر:

چشم خود تا به هم زنی بردت تا کُله چرخ داده‌ای خوردت
(در کتاب دوم)

و برون (کوتاه شده بیرون) را در شعر:

پادشاه ستارگان امروز از افق سر برون نکرده هنوز
(در کتاب سوم)

و نَبْدی (کوتاه شده نبودی = نمی‌بود، نبود) را در شعر:

گر خوش آواز بودی و خوشخوان نَبْدی بهتر از تو در مرغان
(در کتاب دوم)
خوانده‌اند.

جواب قسمت اول تکلیف شب اول:

زیرا، این کار نشانه احترام به کشور و شاهنشاه است.

درس دوازدهم:

پای صحبت مادر بزرگ (صفحه ۴۳)

هدف: ۱- خواندن يك متن ساده داستانی.

۲- آشنا شدن با نوعی از آداب و رسوم مربوط به شب چله.

۳- پی بردن به مفهوم صفت.

تدریس: آموزگار قبلا برای شاگردان توضیح می‌دهد که بسیاری از کارهایی که ما امروز انجام می‌دهیم از زمانهای بسیار قدیم برایمان به یادگار مانده است و به این نوع کارها و فعالیتها «آداب و رسوم» می‌گویند. عقیده‌های گوناگون مردم معمولا این آداب و رسوم را بوجود می‌آورد به همین دلیل آداب و رسوم مردم مناطق مختلف باهم فرق دارد. از طرف دیگر مردم زمانهای گذشته چون دلیل خیلی از اتفاقات طبیعی را نمی‌دانستند برای آنها افسانه‌های مختلف می‌ساختند و به آن افسانه‌ها عقیده پیدا می‌کردند و مطابق آنها گاهی رفتار می‌کردند. امروز ما علت بسیاری از آن وقایع را می‌دانیم ولی از افسانه‌ها و آداب و رسوم قدیمی هنوز هم به دلیل لطفی که دارند خوشمان می‌آید. این درس درباره یکی از آداب و رسوم ایرانی است که ممکن است در قسمتهای مختلف ایران به نحوهای مختلف برگزار شود.

آموزگار باید توجه داشته باشد که اطفال به افسانه‌ای که مادر بزرگ از زمستان تعریف می‌کند فقط به عنوان يك افسانه توجه کنند و بی‌مناسبت نخواهد بود اگر داستان «ننه سرما» را که در کتاب فارسی دوم خوانده‌اند یادشان بیاورد تا متوجه شوند که چگونه افسانه‌های مختلف درباره زمستان وجود دارد.

جواب‌پرسشها

- ۱- در شب اول زمستان (سیام آذر).
- ۲- برای اینکه شب چله را دور هم باشند.
- ۳- شیرینی و میوه و آجیل شیرین و تخمه و هندوانه و انار.
- ۴- (رجوع شود به بند سوم درس).
- ۵- بیست روز.
- ۶- چهل.
- ۷- چهار.
- ۸- عقیده داشتند که آنها خیلی شیطان هستند.

یادآوری درباره «به این نکته توجه کنید»:

آموزگار از شاگردان می‌خواهد سه جمله مثال را درست بخوانند و سپس می‌خواهد تا خودشان مثالهای مشابهی بیاورند. ممکن است این کار را به صورت بازی هم درآورد مثلا معلم می‌گوید: «شاگردی اذر آمده، حالا شما بگویید این چطور شاگردی بود: آنها هم

می‌توانند بگویند: زرنک، قنبل، شیطان، خجول، زیبا... و یا ممکن است شاگردان همینطور که نشسته‌اند یک‌درمیان اسمهای مختلفی بیان کنند و شاگردان دیگر صفتهای مناسبی برای آنها بگویند مثلاً اولی می‌گوید: کتاب (اسم)، دومی می‌گوید: خواندنی (صفت) (کتاب‌خواندنی)، سومی می‌گوید: برگ (اسم)، چهارمی می‌گوید: سبز (صفت) (برگ سبز). البته باید توجه داشت که اصطلاح «صفت» در کلاس گفته نشود. تکلیف شب دوم این درس نیز مربوط به همین موضوع است.

جواب سؤالهای تکلیف شب اول:

- ۱- روز چهارم.
- ۲- شب یلدا یا شب اول دی‌ماه.
- ۳- چهار روز آخر چله بزرگ و چهار روز اول چله کوچک.
- ۴- اسفند ماه.

جواب قسمت دوم: نوروز، مهرگان و جشن سده.

کلمه‌های افتاده مربوط به تکلیف شب دوم:

- ۱- سفید (براق، سرد)
- ۲- فراوان (بسیار، زیاد)
- ۳- سرخ (بزرگ، کوچک)
- ۴- شیرین (ترش، ملس)
- ۵- بلندترین
- ۶- خوب، شیرین
- ۷- بلند
- ۸- خوش، خوب
- ۹- شیرین، جالب
- ۱۰- قدیم

سپاهی دانش در ده ما (صفحه ۴۹)

هدف: ۱- خواندن يك داستان واقعی.

۲- پی بردن به خدمات ارزنده سپاهیان دانش.

۳- متوجه ساختن دانش آموزان به قدرت اخلاقی.

تدریس: متن را شاگردان بدون صدا می خوانند و پس از برطرف شدن اشکالات به کمک پرسشها درباره مفاهیم مختلف آن بحث می شود. دراین درس علاوه بر مطرح کردن وظایف و خدمات سپاهیان دانش، آموزگار توجه دانش آموزان را به این نکته جلب می کند که داشتن نقص عضوی نباید هرگز مانع فعالیت معنوی انسان بشود و برای مثال ممکن است شرح حال هلن کلرزن کور و کرولال امریکایی را که با وجود سه نقص عمده تحصیلات عالی کرد و کتابها نوشت بیان کرد. (آموزگاران می توانند شرح حال هلن کلررا در کتاب فارسی ششم ابتدایی بخوانند).

جواب پرسشها:

۱- زیرا درباره خدماتی که سپاهی در ده محمدعلی نموده است بحث می کند و این درس از زبان محمدعلی است.

۲- زیرا نه پزشك بودند و نه می دانستند به کجا باید برای مداوای او رجوع کنند.

۳- زیرا مردم شنیده بودند که در آن روز سپاهی دانش خواهد آمد.

۴- تا آنها را به باسواد شدن خود و فرزندانشان تشویق کند.

۵- زیرا فلج بود.

۶- زیرا می خواست محمدعلی مرتب به کلاس بیاید و درضمن او هم درباره معالجه محمدعلی بتواند اطلاعات لازم بدست آورد.

۷- تا برای او پای مصنوعی بگیرد.

۸- به امر شاهنشاه آریامهر.

جواب سؤالهای تکلیف شب دوم:

۱- برای اینکه دلسوزی مردم نه برای محمدعلی پا می شد و نه او را معالجه می کرد.

- ۲- زیرا او پا نداشت و نمی‌توانست بازی کند.
- ۳- یعنی نداشتن پا دلیل درس نخواندن نمی‌شود.
- ۴- زیرا مجبور بود خودش را روی زمین بکشد.
- ۵- مرده داد که او را با خود به اصفهان خواهد برد.
- ۶- می‌توانست براحتی راه برود و سر کلاس حاضر شود.
- ۷- مدرسه و حمام ساخته شد و کوچه‌های ده تمیز و مرتب شد.
- ۸- آنها را باسواد کرد و به آنها یاد داد که چگونه خانه‌های خود را پاکیزه و مرتب نگاه دارند.

درس چهاردهم:

مادر (صفحه ۵۴)

هدف: ۱- خواندن شعر.

۲- بزرگداشت مادر.

تدریس: روش تدریس همان است که قبلاً هم ذکر شد. بچه‌ها باید بدانند که آقای ابوالقاسم حالت از شعرای معاصر و زنده ایران است و درباره روز مادر آموزگار می‌تواند توضیح دهد که هر يك از کشورهای جهان يك روز را به عنوان روز مادر انتخاب کرده‌اند و در آن روز همه مردم از مادران خویش تجلیل و تشکر می‌کنند. حتی آنهایی که مادران خود را از دست داده‌اند نیز با گذاشتن گلی بر مزارشان آنها را یاد می‌کنند. در ایران روز ۲۵ آذر روز مادر خوانده می‌شود و در این روز مادران قبرستان از طرف شهبانو جوایزی دریافت می‌دارند. بچه‌ها باید توجه کنند و بیاموزند که در این روز با انجام دادن يك عمل نيك نسبت به مادرشان می‌توانند مراقب محبت خویش را به او ثابت کنند و هیچ لازم نیست برایش هدیه‌ای گرانبها بخرند.

جواب پرسشها:

۱- یعنی سینه من محل و جایگاه محبت توست.

۲- یعنی محبت تو در دل من جای دارد.

- ۳- زیرا عقیده دارد که دلش اصلاً محل این محبت است.
- ۴- زیرا دادن جان برای کسی که آن را به انسان بخشیده است نباید کار مشکلی باشد.
- ۵- زیرا خشنودی خدا در خشنودی مادر است.
- ۶- همه جهان را.

یادآوری درباره تکلیف شب اول:

هدف از این تکلیف شب تمرین درنامه‌نویسی و بکاربردن کلمات جدیدی است که شاگردان آموخته‌اند. آموزگار باید متوجه باشد که این نامه باید کاملاً ابتکاری باشد و هیچ پیروی از شعر این درس در آن دیده نشود.

خود را بیازمایید (۳)

جواب (الف)

- ۱- وجود هر کشور یا گروهی.
- ۲- در روز چهارم زمستان.
- ۳- شب اول دی (سرم آذر) و به آن شب یلدا می‌گویند.
- ۴- به آنها سواد و راه بهتر زندگی کردن را می‌آموزد.
- ۵- با انجام دادن يك عمل نيك، باخواندن يك شعر زيبا (جواب آزاد).

جواب (د)

جدید (نو) - بزرگسال - نشسته - ضرر - سالم

درسهای پانزدهم و شانزدهم:

داستان پرواز (صفحات ۵۸ و ۶۳)

هدف:

- ۱- خواندن يك مطلب در دو قسمت.
- ۲- آشنا شدن با خدمتگذاران اجتماع.
- ۳- بی‌بردن به فواید کوشش و پافشاری در کار.

۴- تمرین در مفهوم فعل.

تدریس: هر دو قسمت این درس که به صورت دو درس جداگانه تهیه شده است باید بطور صامت خوانده شود. آموزگار باید توجه داشته باشد که شاگردان اسامی خارجی را درست و باتوجه به اعراب آنها تلفظ کنند. دربارهٔ بخاطر سپردن نام برادران رایت چون تلفظشان مشکل است نباید زیاد پافشاری کرد و فقط کافی است که نام خانوادگی آنها یعنی رایت را بدانند.

جواب پرسشهای قسمت (۱):

۱- پرواز در آسمان.

۲- آلمان.

۳- پرندگان با بالهای خود پرواز می‌کنند ولی اتو با بالهای مصنوعی که خود ساخته بود پرواز کرد.

جواب دومین قسمت تکلیف شب اول قسمت (۱):

تنبل - مریض (بیمار) - آخرین - بی‌حوصله (بی‌میل) - غم - ضعیف - ترسو

جدول حل شدهٔ تکلیف شب دوم قسمت (۱):

	۱	۲	۳	۴	۵	۶
۱	ف	ض	ا		س	م
۲	ر		ت	ی	ر	
۳		ه	و	ا		
۴	ک	و		د	ش	ت
۵	م	ش	ت		ا	ن
۶			ر	ا	ه	

جواب پرسشهای قسمت (۴):

- ۱- امریکا.
- ۲- بلی، در کتابها خوانده بودند.
- ۳- پس از سه سال.
- ۴- تقریباً شصت سال.
- ۵- (باید وضع بال و موتورها و اندازه‌ها را در نظر بگیرند).
- ۶- کاگارین اهل شوروی.

جواب سؤالیهای تکلیف شب اول قسمت (۴):

- ۱- فقط جای پرواز پرندگان.
- ۲- پرواز در آسمان.
- ۳- آتو اهل آلمان.
- ۴- برادران رایت (امریکایی).
- ۵- پرواز آتو بدون هواپیما بود ولی برادران رایت اولین پرواز با هواپیما را انجام دادند.

جواب تکلیف شب دوم قسمت (۴):

۱- بودند	۶- می‌تپید
۲- خورد	۷- انجامید
۳- خواند	۸- ساختند
۴- افتادند	۹- می‌گذرد
۵- کردند	۱۰- فرودآید

درس هفدهم:

میازار موری که دانه‌کش است (صفحه ۶۸)

- هدف:
- ۱- خواندن شعر.
 - ۲- جلب توجه اطفال به مهربانی به حیوانات.

۳- آشنایی با فردوسی و سعدی.

تدریس: ابتدا آموزگار باختصار درباره سعدی صحبت می‌کند و می‌گوید که تقریباً هفت صدسال پیش در شیراز می‌زیسته است و هم شاعر بوده است و هم نویسنده و آرامگاه او اکنون در شیراز است. سپس چنانکه قبلاً توضیح داده شد این درس را تدریس می‌کند. در معنی کردن شعر باید حتماً شاگردان بروشنی درک کنند که سعدی بعد از فردوسی می‌زیسته و در این شعر از او یاد کرده است. پرسشهای درس به تفهیم این مطلب کمک خواهد کرد.

جواب پرسشها:

۱ - فردوسی.

۲ - زیرا اصولاً ظلم کردن به هرکس که باشد بد است و ظلم کردن به ضعیف‌تر از خود بدتر و زشت‌تر.

۳ - خیر، زیرا زورگویی يك نوع ظلم است.

یادآوری در باره تکلیف شب اول:

آموزگار باید از تجربیات خارج از کلاس شاگردان نیز برای شیرین شدن درسهای فارسی بخصوص شعر استفاده کند و از آنها بخواهد که هرگاه شعر زیبایی شنیدند یادداشت کنند و بیاورند و در کلاس برای دیگران بخوانند. خود معلم نیز باید همین کار را بکند. این تکلیف شب گامی است برای این فعالیت یعنی اگر فرضاً شاگردی شعری می‌دانست که از کتاب درسی نبود ولی در آن یکی از این کلمه‌ها وجود داشت می‌تواند بنویسد و در کلاس بخواند.

درس هجدهم:

چرا خورشید بآرامی بالا می‌آید؟ (صفحه ۷۵)

هدف: ۱- خواندن آزاد و بدون تمرین.

۲- خواندن یکی از افسانه‌های ملل.

تدریس: با توجه به نکاتی که در باره افسانه و آداب و رسوم ملل در درس یازدهم گفته شد آموزگار ابتدا قسمتی را که با حروف ریزتر در بالای داستان نوشته شده است می‌خواند و در صورت لزوم توضیحاتی می‌دهد سپس تذکر می‌دهد که چون این درس بسیار آسان و جالب است وقتی برای تمرین خواندن تعیین نمی‌کند و داوطلبی می‌خواهد که بدون مقدمه بتواند درس را خوب بخواند. این روش باعث خواهد شد که شاگردان اعتماد به نفس بیشتری در امر خواندن بدست آورند زیرا درمی‌یابند که اکنون دیگر می‌توانند بدون هیچ اشکالی متنی را بخوانند و بفهمند. بحثی درباره سرخ‌پوستان امریکا و سرنوشت آنها و اینکه اکنون به تعداد بسیار کمی در امریکای شمالی در شهرهای مخصوص خود زندگی می‌کنند برای شاگردان جالب خواهد بود. آنها باید بدانند که سرخ‌پوستان بخصوص خونخوار و بدطینت نیستند. این مطلب از لحاظ از بین بردن تعصب غلطی که فیلمهای وسترن ایجاد می‌کند اهمیت بسیار دارد. دانش‌آموزان باید بدانند که زندگی ساده سرخ‌پوستان باعث شد که در ابتدا به سفیدپوستان مهاجر اعتماد کنند ولی چون دورویی و بدقولی دیدند از آنها ترسیدند و در مقام دفاع برآمدند. همچنین دانش‌آموزان باید بدانند که در امریکای جنوبی هنوز سرخ‌پوستان بسیاری زندگی می‌کنند.

جواب پرسشها:

- ۱ - از سرخ‌پوستان امریکا.
- ۲ - در واقع خیر ولی در افسانه همه چیز امکان پیدا می‌کند.
- ۳ - زیرا می‌خواست همه را از شر گرما و نور بسیارش خلاص کند.
- ۴ - زیرا خورشید هر روز راه خود را اندکی به طرف جنوب کج می‌کرد.
- ۵ - زیرا دیگر خورشید اطراف خود را خوب می‌نگرد که دیگر کسی در کمین او نباشد.

یادآوری در باره «به این نکته توجه کنید» و تکلیف شب اول:

پس از اینکه آموزگار با تمرینهای بسیار یقین حاصل کرد که شاگردان معنی همه علامات اصلی نقطه‌گذاری را درک کرده‌اند از آنها می‌خواهد که این علامات را همیشه در نوشته‌های خود بکار ببرند و هنگام تصحیح تکلیف شب اول بخصوص به این نکته توجه می‌کند. اگر در تصحیح انشاها و دیکته‌ها از این پس به این موضوع توجه شود استفاده از علامات نقطه‌گذاری برای دانش‌آموزان عادت مفیدی خواهد شد.

جواب تکلیف شب دوم:

- ۱ - نقطه (.)
- ۲ - علامت تعجب (!)
- ۳ - علامت سؤال (?)
- ۴ - علامت تعجب (!)
- ۵ - علامت سؤال (?)
- ۶ - علامت تعجب (!)
- ۷ - نقطه (.)
- ۸ - نقطه (.)
- ۹ - علامت سؤال (?)
- ۱۰ - علامت تعجب (!)

درس نوزدهم:

از کجا دانست؟ (صفحه ۷۵)

- هدف: ۱ - خواندن يك متن گفتگویی بدون تمرین.
۲ - جلب توجه اطفال به لزوم دقت.
۳ - پرورش تخیل خلاقه دانش آموزان.

تدریس: آموزگار چهار نفر از شاگردان قوی کلاس را انتخاب می کند که بدون تمرین این درس را بخوانند (یکی از طرف نویسنده، یکی در نقش پسر، یکی در نقش صاحب خر و چهارمی به جای حاکم).

جواب پرسشها:

- ۱ - تا آرد کند.
- ۲ - تا فرار نکند و گم نشود.
- ۳ - خیر. اگر محکم بسته بود خر گم نمی شد.

- ۴- زیرا: نشانیهایی که پسر داده بود همه درست بود.
- ۵- تا خر را به حکم او از پسر بگیرد.
- ۶- چون علفهای سمّ چپ جاده را نخورده بود.
- ۷- رد پای راست خر کمتر از جای پای چپ او گود افتاده بود.
- ۸- از دانه‌های گندمی که در راه ریخته بود.

جواب‌سؤالهای تکلیف شب اول:

- ۱- جای انگشتان آدم پابرنه معلوم است.
- ۲- جای پنجه گربه به شکل دایره‌های کوچک و جای پای مرغ به شکل خط خط دیده می‌شود.
- ۳- اگر دو چرخه رد شود يك خط روی خاك می‌ماند ولی سه چرخه سه خط باقی می‌گذارد.
- ۴- خاك قند نوچ (چسبناك) است (باید دانش‌آموزان را از چشیدن منع کرد).
- ۵- آب کثیف بو و رنگ دارد.
- ۶- بله. اگر خیلی تند باشد معلوم می‌شود که می‌دود.
- ۷- در فصل بهار با شکوفه، در تابستان پربرگ، در پاییز با برگهای زرد و قرمز و در زمستان بدون برگ نشان می‌دهیم.

یادآوری در باره تکلیف شب دوم:

شاگردان باید از تسلسل مطالب درك کرده باشند که افتادن شنها در تنگ، آب را بالا می‌برد و به این ترتیب کلاغ موفق به نوشیدن آب می‌شود.

درس بیستم:

دهقان فداکار (صفحه ۷۹)

- هدف:**
- ۱- خواندن يك داستان واقعی.
 - ۲- جلب توجه دانش‌آموزان به ارزش فداکاری فرد برای جمع.

تدریس: این داستان دارای کلمات مشکل متعدد است و از اینرو بهتر است که اول يك بار به وسیله آموزگار بطرز شمرده و روان خوانده شود تا همه شاگردان زیروزبرهای لازم را بگذارند. سپس تمام کلمه‌های مشکل به کمک لغت نامه درس معنی شود. پس از آموزگار هر بند درس را يك نفر می‌خواند و در پایان نیز یکی از دانش‌آموزان قوی تمام درس را قرائت می‌کند.

از آنجا که در روز اول بیشتر وقت صرف خواندن متن می‌شود خوب است که چند نفر بطور کلی داستان را شرح دهند تا هم آموزگار یقین پیدا کند که شاگردان مطلب را دریافته‌اند و هم آمادگی لازم برای تکلیف شب بوجود آید. پرسشها را آموزگار هنگام پرسیدن درس در روز دوم مطرح می‌کند.

جواب پرسشهای درس:

- ۱ - دهقانی از مردم آذربایجان.
- ۲ - پاییز.
- ۳ - در آذربایجان.
- ۴ - کوه ریزش کرده بود.
- ۵ - از شنیدن صدای سوت قطار.
- ۶ - لباس خود را بر سر چوبدستی بست و آن را آتش زد و به طرف قطار دوید.
- ۷ - از دیدن مشعلی که نزدیک می‌شد.
- ۸ - ریزش کوه و ریزعلی که با بدن برهنه ایستاده بود.
- ۹ - (جواب آزاد).

یادآوری درباره تکلیف شب اول:

باتوجه به قسمت انشا و درمقدمه این کتاب آموزگار باید خلاصه کردن داستان را قبل از تعیین تکلیف شب اول به دانش‌آموزان بیاموزد.

جواب سؤالهای تکلیف شب دوم:

- ۱- قطار تصادف می‌کرد
- ۲- لباسش را سوزاند و برهنه در سرما به طرف قطار که با سرعت می‌آمد دوید تا

مسافری را نجات دهد.

۳- (جواب آزاد).

برای انجام دادن تکلیف شب دوم آموزگار باید از شاگردان بخواهد که در جواب سؤالا به نوشتن يك جمله اكتفا نکنند.

یادآوری: در آخرین روز درس آموزگار می‌تواند به این موضوع اشاره کند که درگران نیز در پاییز سال ۱۳۴۶ پسر بچه‌ای قطار راه‌آهن را از سقوط در رودخانه‌ای که پل آن خراب شده بود به همین نحو نجات داد و وقتی که از او پرسیدند «چطور به این فکر افتادی، گفت: از داستانی که در کتاب سوم خوانده بودم یاد گرفتم.

خود را بیازماید (۴)

جواب (الف): ۱- پرواز پرندگان در آسمان.

۲- اهل آلمان بود. او برای اولین بار بابالهایی که خود ساخته بود پرواز کرد.

۳- ۳۸ دقیقه.

۴- تقریباً شصت سال پیش.

۵- آذربایجان.

۶- فردوسی قبل از سعدی زندگی می‌کرده است زیرا سعدی به روان پاك او درود

می‌فرستد.

جواب (ب): آمد - مرده - ضعیف (ناقص) - غمگین (محزون) - شلوغ (پرسدا) - ناراحت - طوفانی (. . .)

جواب (ج): ۱- بود، را گذرانندیم

۲- روشن می‌کند

۳- بسیار (سخت)

۴- نیرومند (قوی، گسترده)

۵- غول‌آسا (بزرگ)

۶- وزید

۷- ریختند

۸- می آید

۹- سهمگین (مهیمن، سختی)

درسهای بیست و یکم و بیست و دوم:

پایتخت ما تهران (صفحه ۸۶)

- هدف: ۱- خواندن مطلبی در دو قسمت.
۲- تمرین صامت خوانی يك متن گزارشی برای بدست آوردن اطلاعات.
۳- آشنا شدن باشهر تهران.
۴- پی بردن به مفهوم پایتخت.
۵- جلب توجه دانش آموزان به نکات دیدنی و جالب توجه اقامتگاه خود.

تدریس: قبل از شروع به خواندن، آموزگار توضیح می دهد همه ایرانیان باید پایتخت خود را خوب بشناسند سپس درباره مفهوم پایتخت و اینکه شهر مقر حکومت را پایتخت می گویند توضیح می دهد. بعد تذکر می دهد که در این درس و درس آینده ما شرح گردش آقای یگانه و خانواده اش را در تهران می خوانیم و از این راه با پایتخت خودمان آشنا می شویم.

آموزگار باید توجه داشته باشد که این درس برای دانش آموزان شهرستانی که هرگز تهران را ندیده اند درس نسبتاً مشکلی خواهد بود.

همچنین باید توجه دانش آموزان به این نکته جلب شود که ایران در طول قرنها دارای پایتختهای متعدد بوده است و در اینجا از درس تاریخ آنها کمک می گیرد و می پرسد آیا کسی می داند که تقریباً دوهزار و پانصد سال پیش پایتخت ایران در چه شهری بوده است. دانش آموزان باید بدانند که تهران يك شهر باستانی نیست و فقط در حدود دویست سال از عمر آن به عنوان يك شهر می گذرد گرچه ری از پایتختهای بسیار قدیم بوده است و این دو را نباید باهم اشتباه کرد.

جواب پرسشهای قسمت (۱):

۱- مأموریت اداری داشت.

- ۲- تاهمه مدتی در پایتخت کشور زندگی کنند.
- ۳- چون می‌خواستند زودتر به خانه‌هایشان برسند، بعضی‌ها هم عجله داشتند سوار قطار شوند.
- ۴- رضاشاه کبیر.
- ۵- سخت مشغول تماشا بودند و دیگر چیزی نمی‌فهمیدند.

جواب تکلیف شب اول قسمت (۱):

خروج - آهسته (یواش) - بالا - جلو (پیش) - جواب داد - کوتاه - شروع می‌شود (آغاز می‌گردد) - خالی - دیروز

جواب سؤالهای تکلیف شب دوم قسمت (۱):

- ۱- رضاشاه کبیر، ولی خطوط دیگر مثل راه آهن تبریز و کاشان و غیره در زمان شاهنشاه آریا مهر تکمیل شد.
- ۲- رضاشاه کبیر.
- ۳- اسم آنها را در مدرسه‌ای در تهران نوشته بود.

جواب پرسشهای قسمت (۲):

- ۱- یگانه
- ۲- خیابان شاهرضا
- ۳- خیابان شاه آباد
- ۴- فواره‌های قشنگ
- ۵- میدان بهارستان

جواب سؤالهای تکلیف شب اول قسمت (۲):

- ۱- زیرا شاهنشاه در آنجا زندگی می‌کنند و هر دو مجلس (سنا و شورا) نیز در این شهر است.
- ۲- يك دختر و يك پسر منيره و پرويز.
- ۳- در عكسها و كارت پستالها دیده بود.
- ۴- بیشتر در خیابانهای اطراف شهر زندگی می‌کنند.

۵- شاه آباد.

۶- زیرا گفت: چقدر خوب شد که به تهران آمدیم...

یادآوری درباره تکلیف شب دوم قسمت (۴):

در روز دوم آموزگار باید ابتدا درباره شهر یا روستایی که در آن هستند در کلاس شاگردان را به بحث وادارد تا مطلب برای نوشتن داشته باشند.
برای شاگردان تهران آموزگار از شاگردان باید بخواهد که درباره نقاط دیدنی محله خود گزارشی تهیه کنند.

در تصحیح این گزارشها دقت نظر شاگردان و نحوه بیان باید مورد توجه قرار گیرد همچنین ذوق و سلیقه آنان در انتخاب دیدنیهای شهر یا روستا یا محله ای که اطفال در آن زندگی می کنند.

درس بیست و سوم:

دوستان قهرمان (صفحه ۹۷)

هدف: ۱- خواندن يك متن خبری بدون تمرین.

۲- جلب توجه دانش آموزان به اهمیت از خود گذشتگی.

۳- طرح چند نکته مربوط به ایمنی.

تدریس: آموزگاران باید توجه داشته باشند که گرچه این درس طویل است ولی از لحاظ خواندن و فهمیدن و حتی املائی، درس مشکلی نیست و بهیچ وجه نباید آن را به دو یا چند قسمت تقسیم کنند. قدرت خواندن شاگردان کلاس سوم در این موقع سال (اواسط بهمن) باید به این اندازه رسیده باشد که چنین متن را بدون تمرین قبلی بتوانند راحت بخوانند و بفهمند. به این دلیل چنانکه قبلا هم اشاره شد از شاگردان مختلف خواسته می شود که هر يك بندی از درس را بخوانند سپس مسئله بازی در ساختمانهای نیمه تمام مورد بحث قرار می گیرد و خطرات مختلفی که ممکن است در این قبیل مواقع اطفال را تهدید کند مورد بحث قرار می گیرد.

جواب پرسشها:

۱- فریادی که شنیده شد.

- ۲- یعنی همه به گودال کنار ساختمان مات نگر هستند.
- ۳- زیرا ترسید که اگر پلیس یا بزرگتری برسد تقصیر افتادن منوچهر را به گردن آنها بیندازد.
- ۴- زیرا خسرو احساس کرده بود که ممکن است منوچهر به آنها احتیاج داشته باشد و به هر حال تنها گذاشتن او در آن وضع صحیح نبوده است.
- ۵- به داروخانه بروند.
- ۶- زیرا صاحب داروخانه به آنها گفته بود منوچهر حالش خوب نیست و بهتر است به بیمارستان برده شود.
- ۷- زیرا پزشک هم به آنها گفت که حال دوستشان خوب نیست و ممکن است احتیاج به خون داشته باشد. آنها فهمیدند که در موقع خطر باید پدر منوچهر حتماً از ماجرا با خبر باشد.
- ۸- پدر منوچهر.
- آموزگار توجه داشته باشد که اعمال و اقدامات صحیح جمشید و خسرو باید کاملاً روشن شود و مخصوصاً به این نکات توجه شود که آن دو:
 - ۱- سلامت دوستشان را بر دعوا شنیدن خودشان ترجیح دادند.
 - ۲- فوری دربی چاره درمانی برآمدند.
 - ۳- از صرف نیروی مالی و بدنی خود دریغ نکردند.

جواب سؤالات تکلیف شب اول:

- ۱- زیرا می‌خواست هرچه زودتر پدر منوچهر را خبر کند و از طرف دیگر برای سوار شدن تاکسی یا اتوبوس پولی نداشت، قبلاً هرچه داشتند پول تاکسی داده بودند.
- ۲- سراسیمه و نگران به همراهی خسرو سوار تاکسی شد و خود را به بیمارستان رساند.
- ۳- پزشک به پدر منوچهر اطلاع داد که دیگر خطری پسرش را تهدید نمی‌کند و همچنین اضافه کرد که اگر دوستان منوچهر او را فوری به بیمارستان نمی‌رساندند و جمشید حاضر نمی‌شد خون خود را به دوستش بدهد پزشکان موفق به نجات او نمی‌شدند.
- ۴- زیرا عمل سریع و درست و از خود گذشتگی دوستان منوچهر يك کار قهرمانی بود.

یاد آوری در باره تکلیف شب دوم:

اگر جمله‌هایی که شاگردان درست می‌کنند به هم مربوط باشد ممکن است داستان کوتاهی بوجود آید. هدف قسمت دوم درك مفهوم «شخص» و «مفرد و جمع» در فعل است. جواب این قسمت به این ترتیب است:

۱- می‌کند (می‌کرد)

۲- می‌کنند (می‌کردند)

۳- می‌کنند (می‌کردند)

۴- رساند

۵- رساندند

۶- رساندند

درس بیست و چهارم:

ابوعلی سینا دانشمند بزرگ ایران (صفحه ۱۰۲)

هدف: ۱- خواندن صامت يك متن برای بدست آوردن اطلاعات.

۲- آشنا شدن باشرح حال ابوعلی سینا.

۳- درك مفهوم زمان فعل.

تدریس: آموزگار قبل از شروع درس، می‌تواند توجه دانش‌آموزان را به درس پنجم جلب کند و بپرسد «چه کسی می‌داند که چرا نام دبستان را ابن‌سینا گذاشته بودند؟» به این ترتیب این بحث پیش می‌آید که رسم است که نام مدارس را از میان نامهای اشخاص بزرگ و دانشمند انتخاب کنند.

توجه دانش‌آموزان را به تصویر درس جلب کنید.

آموزگار تذکر می‌دهد که این متن، قصه نیست، و آن را باید با دقت بیشتری خواند و نکات اصلی آن را بخاطر سپرد. به این دلیل مدت وقتی که برای خواندن صامت این درس داده می‌شود باید بیش از وقت خواندن يك داستان باشد. سپس چند نفر از شاگردان متوسط بندهای مختلف درس را می‌خوانند و به پرسشهای شاگردان دیگر جواب می‌دهند.

جواب پرسشها:

- ۱- هزار سال پیش.
- ۲- حسین.
- ۳- به وسیلهٔ نگهداری هر کتابی که می‌خرید و می‌خواند.
- ۴- زیرا بیماران محتاج را برای‌گان معالجه می‌کرد.
- ۵- این کار پاداش معالجهٔ پادشاه بود.
- ۶- در شهر همدان.

یادآوری دربارهٔ « به این نکته توجه کنید »:

هدف این قسمت و قسمت دوم تکلیف شب اول پی‌بردن به مفهوم زمان در فعل است. آموزگار باید مثالهای متعددی را به کمک شاگردان بر تخته سیاه بنویسد تا انجام دادن تکلیف شب مربوط برای آنها کار خیلی مشکلی نباشد.

جواب قسمت دوم تکلیف شب اول:

- ۱- آمدم.
- ۲- خواهیم کرد، خواهند کرد، یا جز اینها.

۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	
ه	ا	گ	م	ا	ر	ا	۱
ز			ن	م	ه	ب	۲
ا	و	د		ی		و	۳
ر		ی	ا	ر		ع	۴
	ت		ر		ب	ل	۵
	ن	ی	س	ح		ی	۶

- ۳- آمد.
- ۴- می‌آید.
- ۵- معالجه می‌کرد.
- ۶- انجام می‌دهم.
- ۷- خواهم (خواهیم) رفت.

جدول حل شدهٔ تکلیف شب دوم:

درس بیست و پنجم:

نوبت گرفتن در صف (صفحه ۱۰۸)

- هدف: ۱- خواندن متن گفتگویی بدون تمرین.
۲- جلب توجه دانش آموزان به رعایت نوبت.

تدریس: روش تدریس همان است که دربارهٔ متنهای گفتگویی دیگر این کتاب توضیح داده شده است. با توجه مخصوص به اهمیت رعایت نوبت در انواع فعالیتهای اجتماعی، برای خواندن دسته جمعی این متن شش نفر می توانند شرکت کنند.

جواب پرسشها:

- ۱- می گفت که صف بستن در درس است و بدون آن زودتر به کلاس می توان رسید.
- ۲- پیشامدهای خطرناک.
- ۳- برای اینکه مردم بنوبت سوار شوند.
- ۴- يك فايدهٔ ديگر صف را هم پرورش صبر و تحمل انسان دانست.

یادآوری در بارهٔ تکالیف شب:

- ۱- نتایج جالب قسمت دوم تکلیف شب اول را می توان در راهروها و گذرگاههای مدرسه به دیوار زد.
- ۲- نوشتن فایده های صف بستن علاوه بر اینکه مرور درس است تلقین برای انجام دادن آن نیز هست.
- ۳- خواندن درس بعد در منزل اشکالی نخواهد داشت زیرا تمرین خواندن بدون تدریس را در کلاس داشته اند بخصوص که داستان درس بعد بسیار ساده و دلنشین است.

درس بیست و ششم:

شاهزادهٔ خوشبخت (صفحه ۱۱۱)

- هدف: ۱- خواندن يك داستان مفصل بدون تمرین.

۲- جلب توجه دانش‌آموزان به احساس همدردی اجتماعی.

تدریس: آموزگار توجه دانش‌آموزان را به نام داسکار وایلد، نویسنده شیر انگلیسی که در قرن نوزدهم می‌زیسته است جلب می‌کند و به آنها می‌فهماند که این داستان در اصل به زبان انگلیسی نوشته شده است و از آن زبان به فارسی برگردانده شده است. برای اینکه آموزگار بداند که همه داستان را خوانده و فهمیده‌اند ابتدا پرسشها را مطرح می‌کند و پس از اینکه داستان یک بار به این ترتیب در کلاس گفته شد از شاگردان داوطلب می‌خواهد که هر یک بندی از درس را بخوانند و به این طریق اشکالات تلفظی را نیز برطرف خواهد کرد.

جواب پرسشها:

۱- زمستان.

۲- زیرا بدبختها را می‌دید و کاری از دستش بر نمی‌آمد.

۳- زیرا چشمانش را به بینوایان بخشید.

۴- تا در برطرف کردن بدبختیهای مردم به او کمک کند.

۵- گرچه زمستان سختی بود ولی به مردم فقیر چندان سخت نگذشت.

یادآوری در باره تکلیف شب اول:

با انجام دادن قسمتهای اول و دوم این تکلیف شب اقدامات قهرمانی دو شخصیت اصلی داستان برای دانش‌آموزان روشن می‌شود و نام درستی که در قسمت سوم به داستان می‌دهند درجه فهم مطلب و ذوق آنها را خواهد رساند.

یادآوری در باره تکلیف شب دوم:

انتخاب نوع فداکاری و پرداختن مطلب به صورت منطقی بسیار مهم است و در تصحیح باید از خود دانش‌آموزان نیز خواست که داستانهای یکدیگر را درست انتقاد کنند.

خود را بیازمایید (۵)

جواب (الف)

۱- در تهران، پایتخت ایران.

۲- در خیابان شاه‌آباد.

- ۳- در تهران.
- ۴- رضاشاه کبیر.
- ۵- زیرا شاهنشاه آنجا زندگی می‌کنند و هیئت دولت و مجلس شورای ملی و مجلس سنا نیز در آنجا هستند.
- ۶- رعایت نوبت، سلامت رسیدن به مقصد، تربیت حس بردباری و صبر و حوصله.
- ۷- دانشمند و پزشك بزرگ ایرانی.
- ۸- تقریباً هزار سال پیش.

جواب (ب)

پرجمعیت - ایستگاه - راه آهن - خوشبخت

جواب (ج)

جواب آزاد است. این قسمت دو نمره خواهد داشت.

جواب (د)

(هدف از تمرین اخیر توجه به فاعل و فعل در جمله است)

۱- ایستگاه (میدان قطار)

۲- خرید

۳- من

۴- آنها

۵- بیاید

۶- شاگردان، می‌رفتند

درسهای بیست و هشتم و بیست و نهم:

سفری به شیراز (صفحات ۱۱۹ و ۱۲۵)

هدف: ۱- خواندن مطلبی در دو قسمت.

۲- آشناسیدن با شهر شیراز و نقاط باستانی آن.

۳- پی بردن به مفهوم «اسم خاص» و مفعول.

نکات و پیشنهادهایی در باره تدریس:

۱- این درس هم ممکن است صامت خوانی شود و هم ممکن است شاگردان بندنبدن آن را بدون تمرین بخوانند.

۲- اگر از مطالب این دو درس شاگردان پستر بزرگی همراه نقشه و تصاویر و کارت-پستالهای مربوط و زیبا درست کنند هم يك کار دسته جمعی انجام داده اند و هم برای شاگردان دیگر دبستان جالب و مفید خواهد بود.

۳- آموزگار ممکن است بتواند با کمک اداره فرهنگ و هنر محل فیلم کوتاهی از شهر زیبای شیراز نیز نشان بدهد.

جواب پرسشهای قسمت (۱):

۱- قبریز.

۲- قاتهران با قطار رفتند و از تهران با اتوبوس به شیراز رفتند.

۳- خیابان زند.

۴- زخاک سعیدی شیرازبوی عشق می آید هزار سال پس از مرگ وی گرش بویی

۵- خوشا شیراز و وضع بیمتالش خداوندانگه دار از زوالش

جواب سؤالات تکلیف شب اول قسمت (۱):

۱- زیرا این دو شاعر اهل شیراز بودند و آرامگاه آنها نیز در این شهر است.

۲- زیرا به نظر او هم زیبا بود و هم هوای خوبی داشت.

۳- هنگام غروب آسمان شهر به رنگ سرخ زیبایی درآمده بود.

۴- زیرا او می دانست که خرابه های تخت جمشید از خرابه های تاریخی است.

جواب پرسشهای قسمت (۲):

۱- داریوش کبیر.

۲- در حدود دوهزار و پانصد سال پیش.

۳- محل بارعام بود.

۴- نقش پادشاهان کشورهایی که تحت حمایت ایران بودند در حالی که هدایایی برای شاهنشاه ایران می‌بردند.

۵- داریوش بزرگ و خشایارشا و داریوش سوم.

۶- صحبت از زیبایی شهر شیراز و هنر مردم آن بود که خانم محمدی به یاد خرید سوغات افتاد.

۷- از بازار و مسجد وکیل.

یادآوری دربارهٔ تکلیف شب اول قسمت (۴):

تجربهٔ توصیف محل را شاگردان قبلاهم داشته‌اند، برای موفقیت بیشتر در این کار می‌توانند به کتابهای تاریخشان نیز رجوع کنند.

کلمه‌های افتادهٔ تکلیف شب دوم قسمت (۴):

۱- تخت جمشید

۲- آرامگاه داریوش بزرگ و خشایارشا و داریوش سوم را

۳- برنامه‌ای

۴- بازار و مسجد وکیل

۵- جعبه و عکس خاتم

درس بیست و نهم:

درختکاری (صفحهٔ ۱۳۱)

هدف: ۱- خواندن شعر بدون تمرین.

۲- بزرگداشت روز درختکاری.

۳- جلب توجه شاگردان به اهمیت «بای» وحدت.

تدریس: شعر درختکاری که مقارن روز درختکاری می‌تواند تدریس شود از آقای عباس یمینی شریف شاعر معاصر کودکان است. این شعر بسیار ساده و زیباست و ممکن است وسیله‌ای برای

مستقل خواندن شعر از طرف شاگردان قرار گیرد، یعنی بدون اینکه آموزگار اول از روی آن بخواند از شاگردی خواسته شود که آن را بخواند و مفهوم ابیات آن را به کمک کلمات معنی شده در زیر درس بگوید.

جواب پرسشهای درس:

- ۱- درخت می‌کارد.
- ۲- تا درخت را آبیاری کند.
- ۳- یعنی شاخه‌های پر برگ خود را چون چتری می‌گسترده.
- ۴- یعنی هر رهگذری از آن درخت و سایه‌اش خوشش می‌آید و درخت دل هر رهگذری را بدست می‌آورد و راضی می‌کند.
- ۵- کم آبی، تکان دادن نهال تازه، کندن پوست درخت، شکستن شاخه‌های جوان آن.

یادآوری در باره «به این نکته توجه کنید»:

برای اینکه شاگردان مفهوم «ی» وحدت را خوب دریابند آموزگار جمله‌هایی بدون استفاده از «یای» وحدت روی تخته سیاه می‌نویسد و سپس از شاگردان می‌خواهد که در جای لازم «یای» وحدت را بکار برند مانند این جمله:

مرد را در خیابان دیدم که دست کودک را گرفته بود. که باید شاگردان بدین ترتیب اصلاح کنند: مردی را در خیابان دیدم که دست کودکی را گرفته بود.

جواب سؤالات تکلیف شب اول:

- ۱- درختک کردن و مطبوع ساختن هوا مؤثر است، زیباست، درصحرای حرکت شادمان جلوه‌گیری می‌کند. از چوب آن استفاده‌های صنعتی می‌شود و از میوه و گاهی از برگ درختان نیز استفاده می‌شود.
- ۲- باید از آن مواظبت کرد و بموقع به آن آب داد.
- ۳- تا هم سایه بدهد و هم خیابان را زیبا کند.

یادآوری: در صورتی که تدریس این درس مقارن روز درختکاری باشد آموزگار می‌تواند برای دانش‌آموزان درباره این سنت قدیم ایران صحبت کند و مثلاً به آنها بگوید که ایرانیان باستان نیز به درختکاری توجه خاص داشتند، و کاشتن و نگهداری از درخت را به جوانان خود می‌آموختند. در

صورت امکان می‌توان همه شاگردان را در کاشتن يك درخت جلو مدرسه یا در حیاط دبستان شرکت داد.

درس سی‌ام:

نوروز (صفحه ۱۳۴)

- هدف: ۱- خواندن متن همراه با شعر.
۲- آشنا شدن با تاریخچه کهن نوروز.
۳- جلب توجه دانش‌آموزان به علامت جمع «ان».

تدریس: این درس متن نسبتاً مشکلی دارد. از این رو آموزگار يك بار از روی درس می‌خواند و از شاگردان می‌خواهد که زیر و زبر کلمات مشکل را بگذارند، سپس کلمات سخت درس را روی تخته می‌نویسد و با توجه به قسمت «کلمه‌های تازه» معنی می‌کند و آنها را در جمله‌های مختلف با کمک شاگردان بکار می‌برد تا مفهوم آنها خوب درك شود.
درباره نوروز دانش‌آموزان اطلاعاتی از سال گذشته باید داشته باشند (کتاب فارسی دوم صفحات ۱۳۹ و ۱۴۳ و روش تدریس کتاب فارسی دوم صفحه ۸۴) از این رو می‌توان از خود شاگردان برای بسط دادن مفهوم درس استفاده کرد.

جواب پرسشها:

- ۱- دیوان
- ۲- جمشید
- ۳- جواهر و سنگهای قیمتی و طلای بسیار
- ۴- زیرا او در جنگ با دیوان پیروز شده بود
- ۵- (بند چهارم متن)
- ۶- از جمشید و پادشاهان بعد از او

کلمه‌های افتاده تکلیف شب اول:

- ۱- درختان
 - ۲- دختران
 - ۳- پسران
 - ۴- کارگران
 - ۵- گنجشکان
 - ۶- شاگردان
 - ۷- پادشاهان
- گاوان و خران باربردار به ز آدمیان مردم‌آزار

خود را بیازمایید (۶)

جواب (الف)

- ۱- سعدی، حافظ، شاه چراغ.
- ۲- که خداوند آن را از خرابی حفظ کند.
- ۳- زیرا یادگار عظمت و شکوه ایران باستان است.
- ۴- دوهزار و پانصد سال پیش.
- ۵- در نقش رستم.
- ۶- از پادشاهان قدیم ایران.
- ۷- جشن بامستانی جشنی است که سالیان دراز بین مردمان سرزمینی معمول باشد.

جواب (ب)

به قسمت مربوط به «درختکاری» رجوع شود.

جواب (د)

آمدند - سوار شدند - خارج شدند - خواهر - درست (یا آباد) - طلوع - آخر (انجام).

درس سی و یکم:

داستان نویس کودکان جهان (صفحه ۱۴۰)

هدف: ۱- خواندن يك متن ساده برای بدست آوردن اطلاعات.

۲- بزرگداشت روز بین‌المللی کتاب کودکان و نوجوانان.

۳- آشنا شدن با شرح حال «پدر ادبیات کودکان».

۴- آشنایی با پسوند «گر».

تدریس: بهتر است که این درس در روز چهارده فروردین تدریس شود، آن وقت آموزگار برای شاگردان تشریح می‌کند که در روز سیزده فروردین همهٔ بچه‌های دنیا روز بین‌المللی کتاب کودکان را جشن می‌گیرند و سعی می‌کنند در این روز با کتابها و نویسندگان بیشتری آشنا شوند. چون این روز در ایران مصادف با روز سیزده بدر است، روز بین‌المللی کتاب کودکان در چهارده فروردین برگزار می‌شود. در اینجا آموزگار اشاره می‌کند که با خواندن این درس خواهیم فهمید که چرا روز سیزده فروردین در سراسر جهان به روز بین‌المللی کتاب کودکان معروف شده است. بسیار مناسب خواهد بود اگر آموزگار کتابهایی چون «فانوس فرسوده»، «انسانهای باغ بهشت»، «افسانه‌های اندرسن»، «دخترک دریا» را به کلاس بیاورد و به شاگردان معرفی کند و بگوید که درس امروز ما شرح حالی است از نویسندهٔ این کتابها. داستان دخترک دریا، روی صفحه هم ضبط شده است در صورتی که این صفحه موجود باشد ممکن است آن را برای شاگردان روی گرام گذاشت تا از شنیدن داستان دخترک دریا که ترجمهٔ شهبانوی ایران است لذت ببرند.

در این روز می‌توان برنامهٔ خاصی برای آشنا شدن با قصص و افسانه‌های ملل نیز با استفاده از کتابهای گوناگونی که از طرف ناشران مختلف منتشر می‌شود اجرا کرد.

جواب پرسشها:

۱- تقریباً صد و شصت سال پیش.

۲- کفاش.

۳- چهارده ساله بود.

۴- بازیگری در تماشاخانه.

- ۵- (جواب آزاد).
- ۶- دخترک دریا.
- ۷- علیا حضرت شهبانو فرح.
- ۸- از مجله «پیک دانش آموز».

جواب سؤالهای تکلیف شب اول:

- ۱- برای آنها قصه می‌گفت و با آنها بازی می‌کرد.
- ۲- برای آنها افسانه و داستان نوشته است.
- ۳- زیرا نوشته‌های اندرمن را بچه‌های سراسر جهان می‌خوانند و دوست دارند.

درس سی و دوم:

گندم سیاه (صفحه ۱۴۴)

- هدف: ۱- خواندن يك افسانه.
- ۲- پی‌بردن به زیانهای غرور بیجا.
- ۳- آشنایی با پسوند «ناك».

تدریس: برای اینکه زیبایی این افسانه را شاگردان درك کنند بهتر است همه کتابها را ببندند و به صدای آموزگار که آن را رسا و با حالت می‌خواند گوش دهند. باید در صدای آموزگار غرور گندم سیاه و وحشت گیاهان اطراف او کاملاً حس شود. سپس در صورت لزوم درباره مفاهیم آن و زیانهای غرور بحث شود. یادگرفتن معنی کلمات و اصطلاحات مشکل درس بهتر است برای وقتی گذاشته شود که بند بند درس را شاگردان می‌خوانند.

جواب پرسشها:

- ۱- در يك كشتزار.
- ۲- زیرا خود را از همه بهتر می‌دانست و نمی‌خواست سر خود را در مقابل باد خم کند.
- ۳- کیسوان بلند.

۴- شبیه اشك.

۵- از درخت بيد كهنسال.

جواب سؤالهای تكليف شب اول:

۱- پردانه بودن خوشه‌اش و زیبایی آن.

۲- گندم ميه، چون بسيار غرور داشت عاقبت جانش را سر آن گذاشت.

۳- زیرا سيراب شده بودند و گردوخاکشان شسته شده بود.

۴- اينكه صاعقه آن‌را سوزاند.

۵- زیرا باد آنها را بتندی حرکت می‌دهد.

۶- (جواب آزاد).

يادآوری دربارهٔ تكليف شب دوم:

موضوع اين تكليف يك انشای توصيفی است با استفاده از كلمات و تشبيهات داده شده. گذشته از اينها شاگردانی كه ذوق خلاقه دارند می‌توانند تشبيهات بدیع بیاورند. آنها را بايد در اين كار تشويق كرد.

درس سی و سوم:

كسری و دهقان (صفحه ۱۵۰)

هدف: ۱- آشناسدن بايكي از شعرای معاصر ايران.

۲- خواندن يك شعر ساده و حفظ كردن آن.

۳- جلب توجه دانش‌آموزان به همكاری اجتماعی.

تدریس: آموزگار قبل از شروع به تدریس باید دربارهٔ ملك الشعرای بهار بگوید كه اين شاعر تا چند سال پيش زنده بود و شعرهای بسيار گفته است و چندین شعر هم برای كودكان سروده است. اگر عكسی از بهار در اختیار آموزگار باشد خوب است كه آن‌را به شاگردان نشان دهد. آموزگار می‌تواند به دانش‌آموزان بگوید كه بهار در بعضی از شعرهایش گفته است كه اگر ایرانیان یاد

بگیرند بایکدیگر همکاری کنند ایران ترقی خواهد کرد و آنان نیز خوشبخت خواهند شد. آموزگار به این وسیله توجه دانش‌آموزان را به همکاری اجتماعی جلب می‌کند.

آموزگار به شاگردان توصیه می‌کند زیر و زبر را با مداد برای کلمه‌های لازم بگذارند سپس یک‌بار شعرده و سپس از روی شعر می‌خواند و قبل از اینکه آن را خط بخط معنی کند از شاگردان می‌خواهد که بطور داوطلب مفهوم کلی شعر را بگویند و به این ترتیب توجه آنها را به اهمیت درست و با حالت خواندن جلب می‌کند.

تمام دانش‌آموزان در پیدا کردن معانی کلمه‌های مشکل شرکت می‌کنند. این درس تمرین خوبی است برای این کار. پس از یافتن معانی کلمه‌های تازه آموزگار از شاگردان خوب کلاس می‌خواهد که هر یک، یک‌بند از شعر را بترتیب بخوانند و معنی کنند. در این هنگام آموزگار باید آنها را از تصنع در خواندن بر حذر کند. همچنین بطور داوطلب از بعضی از شاگردان شرح حال بهار را می‌پرسد.

برای اینکه یقین کند که شاگردان متوسط و ضعیف به درس توجه داشته‌اند پرسش‌ها را مطرح می‌سازد. گاهی ممکن است بخواهد تا از روی شعری که مربوط به آن سؤال است بخوانند.

جواب پرسش‌ها:

- ۱- زمستان.
 - ۲- مزرعه.
 - ۳- پیرمردی.
 - ۴- زیرا باوجود پیری بسیار، مشغول درختکاری بود.
 - ۵- مردم از کاشتن زیان نبرند
- دیگران کاشتند و ما خوردیم
- ما بکاریم و دیگران بخورند

یادآوری درباره تکالیف شب:

هدف تکالیف شب، یکی آموختن و از بر کردن شعر است و دیگر خوشنویسی و توجه به املاي کلمات. برای تکلیف شب دوم آموزگار تذکر می‌دهد که بهتر است دانش‌آموزان در نوشتن این داستان از کلمات تازه‌ای که آموخته‌اند استفاده کنند.

پیشنهاد:

در صورت بودن وقت کافی، آموزگار ممکن است از دانش‌آموزان بخواهد که درس را مصور کنند. این کار ممکن است که به صورت تکلیف شب نیز درآید. معلم باید بهترین تصویرها را به دیوار کلاس نصب کند.

خود را بیازمایید (۷)

جواب (الف)

- ۱- نویسنده کتابهای کودکان.
- ۲- دانمارک.
- ۳- روز تولد اندرسن سیزده فروردین (چهاردهم در ایران).
- ۴- فانوس فرموده.
- ۵- یعنی مرگ تو نزدیک است.
- ۶- که انسان فقط برای خاطر خودش نباید زحمت بکشد بلکه همانطور که از زحمت دیگران بهره‌مند می‌شود باید به دیگران نیز سودی برساند.

جواب (ج)

کهنسال - داستان نویس - تماشاخانه، بازیگر، زادگاه

درس سی و چهارم:

فردوسی (صفحه ۱۵۴)

- هدف:
- ۱- خواندن يك متن برای بدست آوردن اطلاعات.
 - ۲- آشنا شدن با شرح حال فردوسی و نوشته‌های او.

تدریس: آموزگار يك بار از روی درس شمرده و سلس می‌خواند و از دانش‌آموزان می‌خواهد که برای کلماتی که از لحاظ تلفظ مشکل هستند زیر و زیر بگذارند. همچنین توجه آنان را به علامت « » در دو طرف نام داستانها جلب می‌کند.

کلمه‌های مشکل را باید به کمک دانش‌آموزان معنی کرد.
 هنگام معنی کردن بیت بیت اشعار درس آموزگار باید شمه‌ای دربارهٔ اینکه اعراب مسلمان به ایران حمله کردند و ایرانیان مسلمان شدند و رفته رفته زبان علمی و رسمی کشور عربی شد و زبان فارسی از رونق افتاد سخن گوید و اشاره کند که فردوسی تمام حکایات تاریخی را که قبلاً جمع‌آوری شده بود به شعر فارسی درآورد (کتاب شاهنامه) و به این ترتیب زبان فارسی و تاریخ ایران را زنده کرد و به همین دلیل است که گفته است: «عجم‌زنده کردم بدین پارسی».

جواب پرسشها:

- ۱- در حدود هزار سال.
- ۲- شاهنامه.
- ۳- شرح حال پادشاهان ایران.
- ۴- طوس.
- ۵- برای اینکه امام رضا (ع) در آنجا شهید شده و مدفون گردیده است.

جواب سؤالات تکلیف شب اول:

- ۱- رستم و سهراب، بیژن و منیژه، زال و رودابه.
- ۲- سی سال.
- ۳- زیرا در حملهٔ اعراب و در طول تسلط آنان بر ایران سنتهای قدیم ایرانی و زبان فارسی کم‌کم فراموش شده بود.
- ۴- بلی، نمیرم از این پس که من زنده‌ام
- ۵- (جواب آزاد).
- ۶- در طوس (نزدیکی مشهد).

جواب قسمت اول تکلیف شب دوم:

میهن‌پرست، فرودگاه، شاهنامه، خوشحال.

درس سی و پنجم و سی و ششم و سی و هفتم:

کودکی سهراب (صفحات ۱۵۸ و ۱۶۴ و ۱۶۷)

یادآوری:

درسهای سی و چهار و سی و پنج و سی و شش درواقع يك درس هستند، فقط برای سهولت خواندن و فراگرفتن شعرها به سه قسمت تقسیم شده است از این رو روش تدریس واحد دارد.

هدف: ۱- خواندن يك قطعه از داستانی باستانی و مشهور که همراه اشعار شاهنامه است.

۲- فراگرفتن شعرهای شاهنامه و ایجاد رغبت به خواندن این کتاب.

تدریس: نثرها آسان است و می توان برای تمرین خواندن بدون صدا آنها را بکار برد ولی اشعار باید حتماً اول به وسیله آموزگار خوانده و معنی شود.

به معانی کلمات باید توجه مخصوص شود و کاملاً توضیح داده شود.

برای هر يك از این درسها ممکن است بیش از دو روز وقت لازم باشد، از این رو برای ماه فروردین فقط همین سه درس در نظر گرفته شده است. آموزگار تکالیف شبهای دیگر را باید بنابر احتیاجات دانش آموزان کلاس معین کند.

جواب پرسشهای درس «رفتن رستم به سمنگان»:

۱- توران

۲- گورخر

۳- خوابید

۴- سواران تورانی

۵- سمنگان

۶- قهینه

۷- رستم

۸- ازفلز، آهن

جواب سؤالهای تکلیف شب اول درس «رفتن رستم به شهر سمنگان»:

- ۱- قهرمان شاهنامه پدر سهراب.
- ۲- کلاه رستم سردیو سفیدی است که در جنگ با رستم کشته شد.
- ۳- (شاگردان را به دقت کردن تشویق کنید. جواب آزاد).
- ۴- بسیار تند رفت.
- ۵- در پنج سالگی شجاعت مردان جنگی را پیدا کرد.
- ۶- خیر، ندیده بود.
- ۷- «برش چون بر رستم زال بود»

جواب پرسشهای درس «آگاه شدن سهراب از نام پدر خود»:

- ۱- یادگارهای رستم را به او داد.
- ۲- يك نامه و سه ياقوت و سه کیسه پر از پول طلا. توضیح داده شود که «زر» به معنی سکه طلا هم هست.
- ۳- سفارش کرد که در نگاهداری یادگارهای پدر بکوشد.

جواب سؤالهای تکلیف شب اول درس «آگاه شدن سهراب از نام پدر خود»:

- ۱- گو، پیلتن، دلشیر، تن زنده پیل . . .
- ۲- به بازوی سهراب بست.
- ۳- پنهانی به سهراب داد.
- ۴- زیرا می دانست که بعدها به دردش خواهد خورد.

جواب سؤالهای درس «پایان گفتگوی سهراب و تهینه»:

- ۱- از پهلوانیهای رستم صحبت کرد.
- ۲- از اینکه افراسیاب بداند که او پسر رستم است، زیرا ممکن بود که او را بکشد و اگر رستم هم می شنید که پسرش بزرگ شده است، او را به ایران می برد.
- ۳- ممکن بود که او را بکشد.
- ۴- چون آگاه شد که پسر رستم است.
- ۵- زیرا به آن افتخار می کرد و از کسی نمی ترسید.

۶- تصمیم گرفت به ایران برود.

جواب سؤالهای تکلیف شب سوم درس «پایان گفتگوی سهراب و تهینه»:

۱- ممکن بود او را به ایران ببرد.

۲- چنین گفت سهراب کاندر جهان

ندارد کسی این سخن در نهان

بزرگان جنگاور از باستان

به رستم ژند این زمان داستان

۳- تا رستم را شاه و تهینه را ملکه ایران کند.

خود را بیازمایید (۸)

جواب (الف)

۱- در حدود هزار سال پیش.

۲- چون از تاریخ و کارهای شاهان صحبت می‌کند.

۳- زیرا می‌دانست که مردم همیشه کتاب شاهنامه را خواهند خواند و نام او را بنیکی

خواهند برد.

۴- سی سال.

۵- پسر رستم.

۶- پهلوانی بزرگ و نیرومند بود.

۷- نام اسب رستم.

۸- زیرا افراسیاب نمی‌خواست سهراب به ایران برود و اگر می‌فهمید سهراب چنین

قصدی دارد ممکن بود او را از بین ببرد.

جواب (ب)

آرامگاه فردوسی در طوس. آرامگاه سعدی در شیراز. آرامگاه ابوعلی در همدان.

آرامگاه حافظ در شیراز و آرامگاه امام رضا در مشهد.

پایان